Högholmsgränd. 31.
127 462

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Reedel, 21. juunil 1974
Nr. 48 (3936) **16. aastakäik**

Veealune koobas 60 m sügavuses nõudis uurija elu

Kirglik teadusehimu sai saatuslikuks 21-aastasele eesti okeanograafia üliõpilasele Paul Reinholmile ühe järves Gainsville lähedal Floridas USA-s, nagu EPL juba teatas. Nagu nüüd lähemalt selgub, oli noor uurija laskunud 60 meetri sügavuses asuvasse pikka veealusesse koobaskäiku, et seda lähemalt uurida.

Teised sukelduvad üliõpilased muutusid rahutuks kui noormees välja ei tulnud ja kutsuti välja päästemeeskond, millisel 6 tunni pärast õnnestus hukkunut koopast välja tuua – ta oli nimelt üle 300 meetri ujunud avausest sisse.

Selgus, et Paul Reinholdil oli tuukriaparaadis veel õhku küllalt järel, kuid ta oli rebinud hingamismaski näo eest, olles ilmselt tabatud n.n. sügavushaigusest, mis võib tuukrit tabada liiga kiirel sukeldumisel.

Vere ringvoolus tekib häire, mis toob kaasa enesekontrollimatuse.

Noormeest tunti küll äärmiselt vastutustundliku sukeldujana ja reeglitest täpselt kinnipidajana. Näib aga, et ta koopas liikudes ei pannud tähelegi, et ta selle käigu suunda pidi kogu aeg kiirelt laskub. Käigus on nimelt võimatu märgata selle nurka merepinna suhtes. Jõudes liigsesse sügavusse, vallandas see reaktsiooni, mida teaduslikult nimetatakse lämmastiku-narkoosiks.

Mälestati Balti küüditamisi

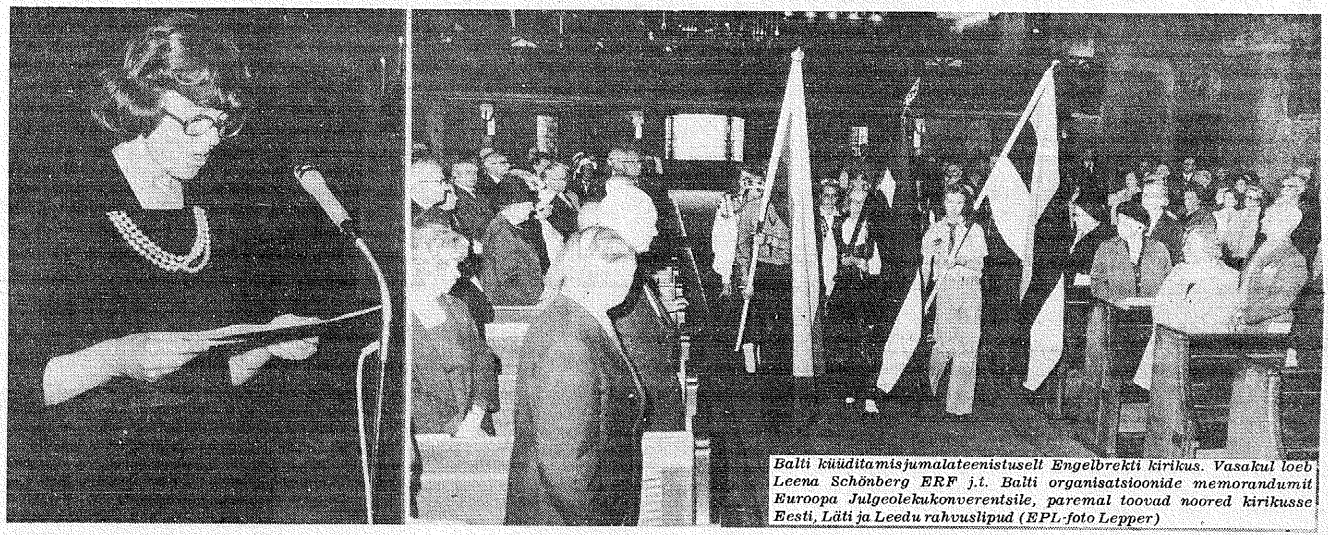

Balti küüditamisjumalateenistuselt Engelbrekti kirikus. Vasakul loeb Leena Schönberg ERF j.t. Balti organisatsioonide memorandumit Euroopa Julgeolekukonverentsile, paremal toovad noored kirikusse Eesti, Läti ja Leedu rahvuslipud (EPL-foto Lepper)

14. juunil toimus Stockholmis Engelbrekti kirikus traditsioonikohane Balti küüditamiste ja nende ohvrite mälestamine. Kolme Balti rahva lipud tõid altari ette skautlikud noored ja rahvariideis eesti, läti ja leedu neiud. Mälestusjumalateenistusel olid vaimulikul poolel tegevad Engelbrekti koguduse õpetaja fil.dr. Margit Salin, eesti õpetaja Elmar Töldsepp, eesti ortodoksiülempreester Martin Juhkam, läti praostid Janis Terins ja Oskars Sakarnis.

Ikestatute organisatsioonide apellii, mis seekord moodustab endast memorandumi Euroopa julgeolekukonverentsile Balti riikide küsimuses, luges ette Eesti Rahvusfondi esindaja Leena Schönberg. Memorandumis apelleeritakse vaba maailma demokraatiate poole, et need ei teeks kompromisse Balti riikide enesemääramise ja inimõiguste arvel.

SÕUDES Ahvenamaalt ROOTSI

GRISSLEHAMN (EPL) – Erakordne vanade merepaatide võistlus toimus Ekerö ja Grisslehamni vahel. Sõidukeiks olid vanad neljamehe sõu- ja purjepaadid, milliseid kasutati umbes sajandivahetusel ja varem. Start Ahvenamaa poolel oli Ekerö sadamas, kust 36 paati alustasid 42 km pikkust teekonda. Mitmes paadis oli ka eesti kala- ja meremehi.

Lubatud oli kasutada ka purje, kuid kuna tuult ei olnud, pidid võistlejad kogu tee sõudma. Esimeseks tulnud paat, mida sõudsid Singö kirikuõpetaja pojad, kattis vahemaa 5 tunni 53 minutiga.

Teisel Singö-paadil, mis pärines aastast 1888 ja tuli neljandaks, olid meeskonnas eesti lootsid Ulrik Holm ja Henrik Berendson ning eestirootslane Emmanuel Freiman.

Järg lk 7

M. Kõiva minister USA-s

NEW YORK (VES) – Connecicuti osariigi Motor Vehicles Commissioner'i ametisse määrati osariigi kuberneri poolt eesti insener Mati Kõiva. Ametkoht on tegelikult osariigi teedeministri koht.

Mati Kõiva kuulub republikaanide erakonda, olles aga eestlastele tuntud USA eesti skautmaleva juhina ja Rahvuskomitee USA-s ning Eesti Kesknõukogu liikmena. Tema ministeeriumis töötab 983 isikut ja eelarve on 11,5 miljonit dollarit. Connecticutis on 2 miljonit autot.

KGB püüdis lõksu seada võltskirjaga

WASHINGTON (VES) – KGB püüdis seoses Aleksander Solzhenitsõni läände toimetamisega lõksu seada vene pagulasajakirja "Tshassovoi" (Tunnimees) toimetajale V. Orehhovile, kes sai kaks Solzhenitsõni käekirjaga ja allkirjaga varustatud kirja just enne Nobeli-laureaadi väljasaatmist ja millistes Solzhenitsõn teda kutsus Prahasse turistina, et uut informatsiooni saada seal kahelt kirjaniku sõbralt, kirjutab USA ajakiri "Time".

Kirjad olid posti pandud Tshehhoslovakkias ja Orehhovi, kes varasemast Solzhenitsõni käekirja tundis, arvates ehtsad. Kirjanik kinnitas, et tema sõbrad tshehhid, kelle aadressid täpselt märgiti, on usaldatavad ja temaga alalises ühenduses. Kirjad ei sisaldanud midagi poliitilist, seal oli vaid kutse toimetajale endale või kui tema ei

Järg lk 7

HEAD VÕIDU- JA JAANIPÜHA

EPL Reedel, 21. juunil 1974

Tito kriis

Jugoslaavia kommunistliku partei äsjasel kongressil Belgradis otsustati tagasi minna rangema valitsemisviisi juurde, nagu seda nõudis president Tito, kes riigipeana juhib ka maa kommunistliku partei tegevust. Otsus eeldab ohjade jõulist pinguletõmbamist kõigil elualadel parteiorganite kaudu nende tipust kuni pisimate allosadeni. Tito ise kinnitas küll, et sellest ei tohi järeldada, nagu võiks järgnevalt midagi muutuda Jugoslaavia iseseisvas hoiakus idariikide ja Nõukogude Liidu suhtes. Välisvaateljate seas on aga küllalt kahtlejaid, kes leiavad, et väljavaade pole sugugi kindel. Seda põhjusel, et Jugoslaavia kommunistliku partei kongressi otsus oma kõigi jõudude "maksimaalseks rakendamiseks" on just Nõukogude avaldustes leidnud ülimat heakskiitmist. Järelikult võib küsida, kas Jugoslaavia tagasiminek rangema valitsemisviisi juurde ei tähenda stalinistliku võimukoondamise taastamist parteiaparaadis nõnda, et sellega avaneb varem või hiljem võimalus koostööks Moskvaga ühel või teisel viisil.

Kongressil Belgradis võetud otsus ei tule sugugi ootamatult. Eeltöödest rangema korra kehtestamiseks kõnelesid ulatuslikud väljapuhastamised, mis on nüüd kestnud üle kahe aasta Jugoslaavia kuues osariigis, kokku ühéksa erirahvusega. Ohvriteks olid väidetavad teisitimõtlejad, natsionalistid, liberaalid, anarhistid, tehnokraadid ja kodanlusest nakatatud elemendid. Teisitimõtlejate ja natsionalistide peasüüks loeti separatismi ühe või teiseosariigi huvides, mis oleks võinud viia jugoslaavia krju riigikeha lõhkumiseni. Liberaalideks ja anarhistideks tembeldatuid süüdistati oportnismis riiklikele huvidele järelandmisega survele sset või väljast. Tehnokraatide hulka loeti ametnikke ja tööstusjuhte, kes oma ametikohti kasutasid jurjasti eeskätt omakasu huvides nõnda, et nende kõrge elatustase meenutas kodanluse taastamist.

Kõigile määratud karistused jäid võrdlemisi mõõdukatesse piiridesse, aga igaühe isiklikud kannatused olid ikkagi väga rasked. Teisest küljest aga kandis väljapuhastamiste tagajärjel suurt kahju riigi sotsiaalne heaolu. Tito asendas nooremaid väljapuhastatud jõudusid tavaliselt oma eakamate parteikaaslastega, kuigi nad olid vähem kompetentsid nii teadmiste kui oskuste poolest. Tagajärjeks olid muidugi tõsised häired ja vääratused käimasolevas keerukas industrialiseerimisprotsessis, mis tänaseni on jõudnud ainult poole teeni ja sedagi tähu lääneriikide abile. Seda kõike pidid nii Tito kui tema partei ette nägema. Järelikult pidi neil teisest küljest olema väga tungivat põhjust, et loobuda senisest võrdlemisi kergest haardest rahva tähtsamate eluavalduste ümber.

ÜHeks põhjuseks on kahtlemata väga tülikas haritlaskonna opositsioon vasemale ja üliõpilaste rahutus, mida ametivõimud seni pole söandanud hakata ohjelldama. Mõlemad on kantud partei poliitika umbusaldamisest, nähes selles riigikapitalismi ähvardust nõukogude eeskujul, millele seltsib stalinistilik võimukoondamine, mis on vastuolus jugoslaavia kehtiva põhiseadusega. Teiseks põhjuseks on nähtavasti külalistöölistena Lääne-Euroopas viibinud inimeste hulgaline tagasivoolamine Jugslaaviasse. nad on vahepeal harjunud läänemõistelise vabadusega ja rahvusliku mõtteviisiga, mis on ohtlikud kommunistlikule rezhiimile ja niiviisi peidavad eneses löhkeainet tsentrifugaalsete jõudude vallandamiseks. Kolmandaks on võibolla jugsolaavia poliitikale avaldanud teatud tagasimõju Ühendriikide ja Nõukogude Liidu lähenemine teineteisele, vähendades niiviisi välissurvet Jugoslaaviale, kuid suurendades vastavalt tema kiilunemisjõudude tugevnemist sisemiselt.

Kõike kokku võttes peab jõudma järelduseni, et kakskümmend viis aastat kestnud titoism elab praegu üle üht kriisi, mille tagajärjed võivad kujuneda rasketeks mitte ainult Jugoslaaviale enesele, vaid ka maadele Lõuna-Euroopa idapoolses osas. Tänaseni on titoismi sihiks olnud liiduvabadus, valvsus naabermaade ja suurriikide vastu, sisepoliitikas aga vahelduvad kergendused ja haardetugevdamised. Üle kõige on siiski valitsenud märgatavalt rohkem vabadusvaimu kui muudes sotsialistlikes riikides. Titoismi preaguse kriisi lahendusest oleneb, kas saab midagi veel päästa või mitte.

A.K.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 170:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 52:—
Kuu ..... kr. 17:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1974

23. juuni

23. juunil tähistati iseseisvas Eestis Võidupüha. Sümboolselt langes see kokku pööripeävaga, aasta valgeima päevaga, tuletades meelde, et igale pimedusele kord järgneb valgus.

Eesti rahva valgus saabus pärast sajanditepikkust vööraste rõhumist iseseisvusega aastal 1918. See valgus tuli võideldes. Vabadussõjas õnnestus eesti rahval maha raputada korraga kaks iket — ühelt poolt vene ja teiselt poolt maad aastasid ja vanemaid 217, nendest 34 vanadekodudes. Tööprotsessis seisvatest teenib enamus madalapalgalistel kohtadel. Abivajajaid on umbes neljandik liikmeskonnast — 350 isikut. Need on kas sotsiaalabi või madala rendise saajad. Toetus sotsiaalabi poolt on teoreetiliseks elatisminimumiks. Tinginituna lühikesest töötamisajast Saksamaal on enamiku eestlaste puhkepalgad nii madalad, et elatisminimumi saavutamiseks peab sotsiaalamet maksma vaheraha.

Keskkomiteele tuli aasta jooksul 1168 kirja. Välja saadeti samal ajal 1372 kirja ning trükist. Anti välja mitmesuguseid töendeid ja tunnistusi, tehti ja kinnitati tõlkeid eestikeelsetest dokumentidest. Anti nõu ja aidati kaasa juriidiliste ja sotsiaalsete küsimuste lahendamisel. Töötati läbi palju juhte suguluste ja viimases sõjas langenute omaste otsimisel. Peeti ülal 1 täienduskooli ja üht lasteaeda. Majandusaasta vahetusel oli täienduskoolides 75 last ja 16 õpetajat. On hoitud sidet teiste pagulasgruppidega. Liidumaade valitsuste ja ametiasutistega peab Keskkomitee sidet esindajate ja volinike kaudu üksikutes liidumaades. Edasi toetati majandusliikult Vabariigi aastapäeva aktuste tähistamisi neljas palkkonnas, aidati kaasa skautide-gaidide laagrite kui ka aastakoosoleku korraldamisel. Korraldati laste suvilaager Oldenburgi lähedal Zwischenahnis.

Suvipäevade asemel toimusid läinud aastal kultuuripäevad Münsteris ja Düsseldorfis. Münsteris esines kultuuripäeva raames Toronto eesti rahtantsugrupp "Kungla". Edasi toetati kohalike ministeeriumide poolt saadud sihtsummadega rahvatantsu gruppe ja Reinimaal tegutsevat laulukoori "Leelo" nende kulude kandmisel. Peeti ülal ning täiendati võimaluste piires keskraamatukogusid Springes, Münchenis ja Frankfurdis.

Abistamise alal määrati erakorraseid toetusi vastavalt avaldustele. Jõulutoetust sai 284 eestlast. Arvestades juurde nende perekonnaliikmed, tõuseb abivajavate arv 350-le. Ühtiasi valmistati jõuluröömu toetuse näol 252-le lapsele, kusjuures täienduskoolide õpilased said lisahüvituse.

Abistamistegevuse läbiviimine sai teoks tänu annetajatele USA-s, Kanadas, Rootsis, Austraalias, Saksamaal ja teisal. Samad panused võimaldasid osaliselt ka laste suvikodu korraldamise.

Keskkomitee avaldab siinkohal Saksamaa eestlaste nimel südam-

Järg lk 7

VÄLISKOMMENTAAR

Moskva kiirustab

Juuni teisel nädalal on Nõukogude Liit teinud kolmekümne nelja riigi pealinnades diplomaatilise käigu ettepanekuga, et asevälisministrid või välisministeeriumide juhid kõigist Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsist osavõtvatest 35 maast tuleksid kokku Genfis, et kiirustada konverentsi tööd ja katsuda leida tema peatset lõpuleviimist. Huvitaval kombel pole Moskva oma sellest diplomaatilisest käigust avaldanud midagi Genfi konverentsil enesel. Seal esindatud delegatsioonid on saanud informatsiooni Nõukogude väljamängu kohta ainult oma valitsuste kaudu.

Lääne esialgne reaktsioon N. Liidu ettepanekule oli üsna üksmeelne. Euroopa Ühisturu blokk, NATO liikmesriigid ja isegi neutraalsed või liiduvabad avaldasid võrdlemisi ühesuguseid arvamisi. Kõik rõhutasid seda, et konverentsil on veel tegemata palju tööd, mispärast üks katse lahendada ülejäänud probleeme "ühel kõrgemal tasemel" — nagu N. Liit seda soovib — ei või kuidagiviisi võimaldada väljapääsu praegusest ummikust põhimõtteliselt väga tähtsates küsimustes.

Juuni keskpaigas kaaluti konverentsi väljavaateid lähemalt kui "erapooletute ja liiduvabade" rühma — Rootsi, Soome, Shveitsi, Austria, Malta, Küprose ja Jugoslaavia — algatusel tulid eraviisiliselt kokku kõigi 35 delegatsiooni juhid. Kokkutulek oli esmakordne sest saadik kui konverentsi "teine voor" läks Genfis käiku mõõdunud aasta septembris. "Esimene voor" toimus teatavasti mõõdunud aastal Helsingis välisministrite tasemel, mille ettevalmistamiseks oli omakorda kulunud üle aasta.

Nüüd toimunud delegatsioonijuhtide esmakordsel eraviisilisel nõupidamisel valitses põhimõtteliselt üksmeel, et konverentsi käiku oleks vaja kiirendada. Aga ei EECega NATO-riigid ei tahtnud nõustuda sellega, et konverentsi otsuste tegemisel võiks ennast lasta mõjutada sellest, kui supervõimud USA ja N. Liit mõnesuguse diplomaatilise rulliga katsuvad üle sõita konverentsil ilmnenud püsivatest vastuoludest Ida ja Lääne vahel.

Nõukogude delegatsioonijuht oma kõnes soovis palavalt konverentsi töökäigu tempo tõstmist. Ta seletas sel puhul, et N. Liit olevat valmis järele andma kolmes punktis. Esiteks, et inimestele idariikides tehakse mõnesuguseid kergendusi ajalehtede tellimisel läänest. Teiseks, et idariikide inimestele, kes soovivad väljasõidu luba sugulaste külastamiseks läänes, vähendatakse mõnevõrra senist maksu. Kolmandaks, et Moskva revideerib oma seisukohta "usaldusküsimustes", nimelt seoses sõjavaeliste manöövritega ja vägede ümberpaigutamisega.

N. Liit olevat nüüd nõus informatsioonikohustusega manöövrite kohta kuni 100 km kauguseni naabermaa piiridest, seni oli selleks kauguseks ainult 50 km. Edasi olevat N. Liit valmis andma informatsiooni manöövrite kohta nimetatud piirkonnas 5 kuni 7 päeva ette. See ajamäär jääb ikkagi väga kaugele maha erapooletute ja liiduvabade, samuti kui lääneriikide enamuse soovidest, mis näevad ette kahekuulist etteteatamist enne manöövrite algust.

Üldiselt kinnikülmunud konverentsi käigus ei tähenda nõukogude delegatsioonijuhi lubadused sisuliselt mitte midagi. Mis puutub vastastikust julgeolekut käsitlevate tekstide ja deklaratsioonide väljatöötamisse, siis on seni vaevalt pool vajalikest põhimõttelistest seisukohtadest kirja pandud. Läänepoolsete delegatsioonide enamuse arvates kulub veel kolm kuni neli kuud pingutavat tööd enne kui võib mõtelda konverentsi lõpetamisele "koimanda vooruna" Helsingis. Kui esialgse kava kohaselt oli loodetud kolmanda vooru suurkonverentsi pidada juba tänavu suvel, siis näib see nüüd olevat võimatu.

Praegu on Genfis kokku lepitud komisjoniide ja muude organite tööprogrammi kohta kuni 12. juulini. Kunagi enne seda tähtpäeva peab aga paratamatult tulema lahendamisele küsimus, mida teha edaspidi. Kas minna suvisele puhkusele ja jätkata tööd uuesti septembris, või pikendada konverentsi teise vooru istungit mõne nädala võrra lootuses, et mingi seni nähtamatu kompromissitahe aitab rajada teed konverentsi suurele lõppfaasile Helsingis. Moskva on küll hakanud sellega kiirustama, aga tema senised üsna tühised järeleandmised ei rahulda veel kaugeltki läänepoolsete riikide eeltingimusi Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi kordamineks.

A.K.

Saksamaa eestlastel palju päevamuresid

MÜNSTER (VES) — Hiljuti toimus Münsteris Saksamaa eestlaste keskorganisatsiooni EÜSL Esinduskogu aastakoosolek, millest võttis osa 12 Esinduskogu liiget ja eestlaste huvidekaitsja Saksa Liiduvalitsuse juures, E. Reisenberg. Esinduskogu kinnitas üksmeelselt kõik aruanded. Pikemaid sõnavõtte tekitas Euroopa pagulaseestlaste laulupeo küsimus, kuhu tuleb kaasmaalasi ka väljaspool Euroopat. Hotellitubade reserveerimisi on tulnud isegi Austraaliast.

Kuna valitsusasutustelt saadavat toetust on avansisumma järgi otsustades vähendatud ning selle taotlemine muudetud komplitseerituks, oli Keskkomitee sunnitud laste suvikodu jaoks reserveeritud ruumid ära ütlema, sest ka eestlaste abistamisorg-idelt saabunud toetus on võrreldes eelmiste aastatega märksa väiksem. Selleks otstarbeks edaspidi saabuvad võimalikud summad säilitab Keskkomitee järgmiseks aastaks.

Esitades läinud aasta tegevusaruannet, naelutas esimees J. Västrik kahjutundega kinni tõsiasja, et rohkete surmajuhtumite tõttu väheneb Saksamaa eestlaste pere iga aastaga. Aasta lõpul oli kesk-orgil tegevliikmeid 1132 ja lapsi 329. Tegevliikmete hulgas oli 60-aasta-

Eesti kultuuriloost

Eestlaste kirjalikud lepingud vaenlastega

Oma huvitavas ülevaateartiklis "Eesti ajaloo varasemaist allikaist" ajakirjas "Tulimuld" nr. 3. 1973, kirjutab Peeter Rebane ms: "Lõpetades selle lühikese ja ebatäieliku ülevaate allikatest, mis käivad Eesti kohta enne aastat 1200, ei pääse mööda masendavast puudulikkuse tundest, et meie esivanemad ei arendanud välja kirjaviisi, mis oleks varustanud meid paremate andmetega nende kohta. Ja õieti ollakse sunnitud küsima: Miks eestlased kirjutamiskunsti ei omandanud"?

Lähtudes faktist, et puuduvad konkreetsed tõendid tolle aja eestlaste kirjutamisoskusest, püüab autor ise anda vastuse esitatud küsimusele tehes oletuse, et muistsete eestlaste ühiskonnakorraldus oli niivõrd algeline, et ei leidunudki tarvidust "seaduste ja vahekordade fikseerimiseks". Oma artikli lõpetab autor sooviga, et esitataks ettepanekuid "kuidas lahendada probleemi vanade eestlaste kirjaoskamatusest".

Näib, et esitatud kultuuriajalooline mõistatus on olnud üheks südamelähedasemaks küsimuseks käesoleva aasta EPL veergudel toimunud kunstnik Endel Kõksi ja dr. jur. Ilmar Arensi arutelus: "Kui vana on meie kultuur"? ja "Oli vanaeestlasil kirjamärke"?. Vanaeestlaste kirjaoskulse küsimusele pole see mõttevahetus andnud küll mingit lõplikku lahendust, küll on aga aidanud ära tada veelgi elavamat huvi juba Rebase poolt esitatud probleemi suhtes. Järgnevate ridade eesmärgiks on küsimuse vaatlemist veelgi avardada.

Loomulikult ei või me alahinnata dr. I. Arensi optimismi eesti runnikivide võimalikust leiust tulevikus. Lisaks sellele tohiksime aga küsida, kas leidub veel teisi ajaloolisi pidepunkte, mis omaksid juba praegu ilmset seost küsimuse tuumaga? Niisuguste konkreetsete pidepunktidena võiksime ehk kasutada neid kirjalikke lepinguid, mis sõlmiti eestlaste ja nende vaenlaste vahel 13. sajandil.

Esimesed meile tuntud teated nimetatud lepingute olemasolust pärinesid käsikirjadest, mille koostajaks oli Baltimaade 17. saj. tuntud ajaloolane Thomas Hjärne. Ühe temalt pärineva üriku teksti avaldas trükis järgneval sajandil Kuresaare kooli rektor Johan Gottfried Arndt oma Liivimaa Kroonika 2. osas (1753). See oli a. 1241 saarlaste ja Liivimaa ordumeistri vahel sõlmitud dokument. Ürik oli ladinakeelne ja vastavalt Arndti kroonikale lõppes see sõnadega, mis tõendasid, et lepingu eestipoolseiks sõlmijaiks olid mereäärsete eestlaste vanemad (. . . seniores de Estonibus Maritimae et alii guam plures. Lk. 43) Balti õigusajaloo suurim autoriteet Friedrich Bunge publiktseeris omakorda dokumendi a. 1857 oma kuulsas ürikutekogus (nn. Urkundenbuch). Nimetatud dokumendi ainulaadne väärtus seisneb asjaolus, et selle Eestist pärit vanima üriku originaal on säilinud Rootsi Riigiarhiivis. Samas arhiivis leidub aga veel teine, samuti saarlaste ja ordumeistri vahel a. 1255 sõlmitud ladinakeelne leping originaalis.

Nende kahe lepinguga on lähemalt tutvunud prof. J. Uluots, kes avaldas oma uurimuse juridilises ajakirjas "Õigus" 1935, nr. 2. Uluotsa analüüs ei piirdu aga ainult kahe nimetatud lepinguga. Töötanud läbi Henriku Liivimaa Kroonika loetleb ta samas uurimuses ka kõik need eestlaste lepingud maa ründajatega, mis sõlmiti alates muistse Eesti vabadusvõitluse algusest a. 1208 kuni selle lõpuni 1227. Kõik need on aga lepingud, millede originaalid on kahjuks kaduma läinud.

On üldiselt teada, et eestlaste poolel puudus lepinguid sõlmiv keskne administratsion — neid sõlmida võisid kõik eestlaste maariigid (provinciae), arvult kaheksa. Kuid ka sakslaste poolel olid lepinglased omavahel killustunud. Nii esinevad eestlaste lepinguosalistena Riia piiskopkond, Ordu, Tartu piiskopkond ja Saare-Lääne piiskopkond. Nelle lisanduvad muud eestlastega lepingusõlmijad: Novgorodi ja Pihkva vürstkonnad ja isegi Estist kaugel asuv Polotski vürstkond, edasi Taani riik ja lõpuks ka paavst. Henriku Liivimaa Kroonika kõiki andmeid kokku võttes on Uluotsal õnnestunud selgitada mitte vähem kui 49 eestlaste poolt võõrastega sõja ajal sõlmitud kunagise lepingu olemasolu, kusjuures osa neist olid suulised, osa aga kirjalikud. Viimati mainitud lepinguist on vähemalt osa (või kõik?) olnud ladinakeelsed.

Analüüsides Henriku kroonikas kirjeldatud lepingute sõlmimise moodusi leiab Uluots, et selleks kasutati niisuguseid meetodeid, mis rahuldaksid koguni tänapäeva rahvusvaheliste kokkulepete kohta käivaid nõudeid. Lepingute sõlmijaiks olid selleks valitud ja volitatud saadikud, keda — — tavaliselt koos vastava saatjaskonnaga — — lähetati vööraste juurde läbirääkimistele. Lepingute sõlmimisel kasutati tavaliselt rutiini, mis koosnes neljast astmest: 1. läbirääkimiste algatamine ühes vastavate põhjendustega: 2. küsimuste arutamine: 3. lepingu sõlmimine: 4. lepingu kinnitamine. Viimati nimetatud protseduur ei tarvitsenud sugugi mitte seal, kus leping sõlmiti. Nii näit. kinnitati 1219. a. leping virulaste ja saksiaste vahel Virumaal, kinnitati aga hiljem Riias.

Oma uurimuse lõpetab Uluots järgmiste sõnadega: "Eelnevast ilmneb, et eestlastel XIII sajandil olid lepingud hästituntud abinõu abinõu oma rahvusvaheliste vahekordade kindlustamisel vööraste tega. Vastavalt oli lepingute tehnika hästi tuntud ning arenenud nõnda, et neis lepinguis esinevad kõik praegusajagi rahvusvaheliste lepingute elemendid kuni üksikasjadeni. Eriti tähelepandav on saadikute puutumatuse instituut ning selle põhjendamine eesti vanemate poolt".

Rebase mõjuv argumentatsioon kõneleb kahtlemata selle poolt, et eestlased vähemalt mõnele teisele keskaegsele rahvale võisid tunduda tsivilisatsioonita ja barbarsina. Uluots omalt poolt on esitanud dokumenteeritud analüüsi umbes sama ajajärgu eestlastest, kes isegi keerukate rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimisel ilmutasid üllatavat vilumust. Oletades, et Uluots oma uurimuses 13. sajandi eestlaste juriidilisi võimeid on idealiseerimud, samme ikkagi vaevalt eitada Henriku Liivimaa Kroonikast ilmnevat tõsiasja, et eestlastel leidus nii hästi tarvidus kui võime "vahekordade fikseerimiseks".

Rebase alul tsiteeritud kirjutus lõpeb aastaga 1200. Siin esitatud ülevaade algab aastaga 1208, mil sõlmiti eestlaste esimesed dokumenteeritud sõjaaegsed lepingud saksiaste, liivlaste ja lätlastega. Nii võib näida, et käesolev artikkel kujutab endast ajalist möödarääkimist Rebase uurimusest. Kaheksa-aastane ajavahe tohiks aga vaevalt olla raskuspunktiks probleemile vanade eestlaste kirjatarkusest resp. kirjaoskamatusest. Pigemini peaks küsimuse tuum peituma selles, kas ja kuidas oleks esitatud probleemi raamides võimalik tõlgitseda neid kirjalikke lepinguid 13. sajandist, mil nende valmimisel üheks kontrahendiks olid eestlased.

Oleme jõudnud küsimuseni, mille lahendamine pakub järgnevat alternatiivi: 1. Lepinguid sõlmivate eestlaste saadikud mõistsid seda, mida nende ja vööraste vahel kirjas fikseeriti, olles seega kirjaoskajad 2. Esetlaste saadikud sõlmisid küll lepinguid, olles aga analfabeedid pidi nad oma elu ja surma küsimusi usaldama vööraste tõlkidele ja salapärastele kirjamärkidele eksootilistel pärgamentrullidel.

Ei Uluotsa ega vanade kroonikate tekstidest ei selgu, et Rootsi Riigiarhiivis talletatud 1241. ja 1255.a. ürikuil leiduks lepinguosaliste, s.t. eestlaste või saksiaste allkirju. Küll aga kinnitavad mainitud dokumente pitserid. Kuna ürikute pitseriga signeerimine oli keskajal tavaline menetlus, siis vaevalt sellestki saab järeldada, et lepingu koostajad olid kirjaoskamatud. Kahjuks ei tea allakirjutanu, kus ja millal hakati dokumentide kinnitamiseks kasutama allkirju ja kas seda moodust esines Põhja-Euroopas juba 13. sajandil.

Eestis on leitud 15 000 Araabia, Bütsantsi, Kesk- ja Lääne-Euroopa päritoluga 9. — 12. saj. münti. Need leiud kõnelevad eestlaste elavast kaubandusliikust läbikäimisest vööraste rahvastega: asjaolu, mis peaks viitama sellele, et eestlaste hulgas leidus inimesi, kes olid võimelised kasutama ka võõraid keeli. Näib, et sõja ajal saksiastega sõlmitud lepingud olid ladinakeelsed. Niisugune asjaolu vihjab omakorda sellele, et ka eestlaste seas pidi leiduma neid, kes seda keelt mõistsid. Ladina keele omandamine ainult kuuldemälu põhjal ja ilma kirjakunsti tundmata näib üsna ebatõenäoline.

Huvitava võimaliku seose ladina keele probleemile 13. sajandi Eestis peaksid moodustama need eestlasist vasallid, kes juba kümmekond aastat pärast vabadusvõitluse sõjalist lõppu kandsid ladinapäraseid nimesid, ja kellede olemasolu tõendas juba aastakümneid tagasi Eesti ajaloo üks kriitilisemaid uurijaid, prof. Paul W. Johansen.

Mitmed siin esitatud andmed kõnelevad selle poolt, et 13. saj. Eestis leidus kirjakunsti tundjaid. Samal ajal tuleb silmas pidada, et nimetatud ajaloolisi fakte saab pidada ainult kaudseks tõendiks tolleaegsete eestlaste kirjaoskusest. Käesolev kirjutis täidaks oma ülesande esijoones sellega, kuis see virgutaks eesti ajaloolasi või teisi asjatundjaid esitatud probleemides oma seisukohti avaldama.

ILO KÄBIN

AH-saated

Ameerika Hääle eestikeelsed saated antakse edasi igal pealelõunal kella 16—17 rootsi aja järele ühe tunni kestvuses. Leinealad on järgmised: 13 m (21740 kilohertsi), 19 m (15270 ja 25235 kilohertsi), 25 m (11960 kilohertsi) ja 31 m (9680 kilohertsi).

Balti Nõukogu koostöö väljaarendamisel

NEW YORK (VE) — New Yorgis möödunud nädalavahetusel toimunud Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu koosolekul kinnitati aruanded, eelarve ja tegevuskava ning valiti tagasi senine juhatus, mille esimeheks on Alfred J. Anderson. Eestlaste Kesknõukogu Kanadas esindajatena võtsid koosolekust osa A. Truuvert ja E. Salurand, kes andis ülevaate Eestlaste Kesknõukogu Kanadas tegevusest.

Koosolekul esines sissejuhatava sõnavõtuga Eesti Vabariigi esindaja Ühendriikides, E. Jaakson, kes andis Kesknõukogu liikmetele ka kokkuvõtliku ülevaate praegusest välispoliitilisest olukorrast.

Tegevusaruandes selgus, et Kesknõukogu on pannud oma välisvõitluse arendamisel erilist rõhku Euroopa koostöö- ja julgeolekukonverentsile, kuhu on saadetud vaatlejaid ja mitmesugust Balti "riikide olukorda selgitavat materjali. Samuti on saadetud vastavad märgukirjad julgeolekukonverentsist osa võtvate riikide välisministritele.

Suurt rõhku on pandud ka Balti riikide vahelise koostöö arendamisele ning selleks on loodud koos Eesti ja Läti rahvusgruppide võitlusorganisatsioonidega Ülemaailmse Balti Nõukogu, mille esimeheks on praegu Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides esimees Ilmar Pleer.

Praegu käimasoleva Konstantin Pätsi aasta raamides kavatsetakse suurejoonelist aktsiooni Eesti küsimuse ja kommunistliku terrori toomiseks maailma avalikkuse ette, taotledes N. Venemaale küüditatud presidendi saatuse selgitamist, surmaaega ja haua asukohta.

Rahaline aruanne näitas kulusid 5574 dollarit ja sissetulekuid 5393 dollarit. Aruanded kinnitati.

Tegevuskavas pannakse erilist rõhku Ülemaailmse Balti Nõukogu tegevuse väljaarendamisele ja Balti riikide huvide kaitsmisele Euroopa kulgeolekukonverentsil. Samuti kavatsetakse saata laiali massiliselt selgitavat kirjandust Eesti ja teiste Balti riikide saatuse ja praeguse olukorra kohta.

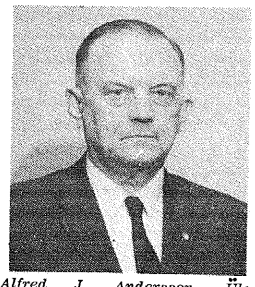

Alfred J. Andersson, Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu esimees.

Eelarve kinnitati tasakaalus 8100 dollarit.

Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu juhatus valiti tagasi endises koosseisus: esimees Al.J. Anderson, liikmed H. Raudsepp, P. Saar, I. Raamot. E. Vallaste ja K.E. Viilu.

— — —

Esimene eesti keele grammatika

ROOMA (EPL) — 14. juunil ilmus Roomas fotomehhaanilises uustrükis Esimene eesti keele grammatika, Heinrich Stahli kirjutatud a. 1637.

Grammatika on varustatud lühikese saatesõnaga kirjastaja ja väljaandja Vello Salo poolt. Teos on ilmunud Maarjamaa taskuraamatu sarjas nr 4.

Jalgpalli-MM terroristide hirmu all

SAARBRÜCKEN — Lääne-Saksa politsei arreteeris möödunud nädala kolmapäeval ühe palestiina üliõpilase keda kahtlustati terrosi plaanitsemises jalgpalli-maailmavõistluse ajal.

Saarbrückeni ülemprokorör ütles, et politseil olid "kindlad informatsioonid" sellest, et üliõpilane oli ühe palestiina terroritrupi liige ja et too trupp plaanitses rünnata Iisraeli liinilennukit, Iisraeli saatkonda Bonnis ja jalgpallistaadione Lääne-Saksamaal. Varem samal päeval oli politsei Frankfurtis saanud teateid, et üks araabiajaapani endamõrvatrupp oli teel Frankfurti, kus neljapäeval peeti maailmavõistluste esimene matsh Jugoslaavia ja Brasiilia vahel. Tsivillriietuses politsei alustas trupi otsimist, milline pidi olema teel Türgist Lääne-Saksamaale.

Oht ähvardab ka hollandi maailmakuulsat jalgpallurit Johan Cruyffi, kes on juudi rahvusest. Cruyffi elu eest on valvel suur politseiüksus.

Võidupüha langeb ühte jaanipäevaga. Tänavu täitub 55 aastat sellest suviharjapäevast, mil eestlased löid põhjalikult kangelaslikus lahingus Võnnu all Balti Landeswehri ja Saksa Rauddiviisi. Pildil kaks vaenlast: vasakul Eesti III diviisi ja lõunarinde ülemjuhataja kindral Ernst Põder ja paremal Balti Landeswehri ja Saksa RAuddiviisi üldjuht kindral Rüdiger von der Goltz. Võidust Landeswehri üle kujunes võidupüha traditsioon.

Elame "haigel" ajal Toal on "must" lagi

Intervjuu H. Saluga

Herbert Salu esseede kogu "Posthobustel Jõhvist Rooma" (280 lk., Lund 1974, on ilmunud autori kirjastusel. On võimalik tellida Eesti Kultuuri Koondiselt, Wallingatan 1, 111 24 Stockholm). Usutlesime Lundis autorit.

Kuidas tulid mõttele hakata uurima endiste aegade turismi-olusid? Vaatled kauge mineviku reisimehe, kel poinud tarvitada isegi raudteed, rääkimata lennukitest või autodest.

— Meie kirjameeste reisikirjeldusi pole uurijad ega esseistid üldse puudutanud. See oli kõrvalejäänud, kuid huvitav ala. Et mitmed sulemehed hobustega sõitu meie maalt alustades koguni Rooma välja jõudsid, tundub tänapäeval peagu uskumatuna. Aga nemad läksid teele suure huviga, nagu meiegi. Kuna meil praegu on puhkuste ja välismaareiside hooaeg jälle parajasti kätte jõudnud, pakub ehk mõnelegi lennukis istujale huvi võrrelda nüüdset ja endise aja reisimist.

Teistel rahvastel oli Rooma reisijaid muidugi rohkem?

— Neid oli palju ja neil olid Roomas oma kirjanike-kunstnike klubid, kus värsked saabujad võisid nõu ja abi saada — öömaja leidmisel ja linnas orienteerumisel. Sakslastel, skandinaavlastel ja paljudel teistel olid oma ühingud. Rooma oli kirjanike ja kunstnike igatsetud paik, sinna läks igaüks, kel vähegi võimalik.

Sa oled Rooma ja meie maalt sinna reisijate vastu vareminigi huvi tundnud. Kas praeguses raamatus on endiste tööde järg?

— Teataval määral küll. Kümme aastat tagasi kirjutasin kunstnik Kõleri elust biograafilise romaani. Selle raskuspunktiks oli noore kunstniku elu Roomas aastail 1858—1862. Siis olin sunnitud tutvuma endise aja reisioludega ja Rooma tolleaegse eluga.

Kas said kirjanduse varal selgusele, kuidas Roomas Kõleri ajal elati?

— Kirjandust lugesin tublisti, aga käisin paaril suvel ka ise seal kunstikogusid ja möödunud sajandi ajalehti uurimas. Kõigest hoolimata jäid mitmed olulised seigad hämaraks, eriti Kõleri sealse tegevuse suhtes. Viljandimaa suitsuosmikust tulnud noormees ei äratanud erilist tähelepanu ega jätnud jälgi, mis nüüd veel oleksid säilinud ja kergesti leitavad. Linn oli suuri vaimusid täis nagu nüüdki — nimekaid kunstnikke ja kirjanikke kõigist rahvustest. Suur osa Kõleri tookordsest elust Roomas tuli mul kirjeldada vabalt, usaldades oma intuitsiooni.

Ja oled nüüd edasi uurinud?

— Praeguse raamatu tarvis olen selgitanud kirjanike matku, aga Kõleri elu ja tegevuse vastu Roomas on hakanud huvi tundma kodumaa uurijad. On ootada põhjalikku monograafiat. On toodud esile uut materjali, näiteks kunstniki kirjavahetust. Ullataval kombel ilmneb, et nüüd on tõeks kinnitatud mitmed minu tookordsed oletused, millede puhul mul kümne aasta eest faktiline materjal puudus. Tema töödest äratasid Roomas enim tähelepanu need, mida minagi romaanis esile tõstsin. Isegi kunstniku elukoht on mul õigesti tabatud. See oligi romaani kirjutamise puhul suur probleem — kus ta elas? Paigutasin ta elama Via Margutta nimelisele tänavale. Pärast pikka otsimist oli siin üks rahulik õuepealne majake üles tetsele korrale minevate treppidega hakanud mulle eriti meeldima. Tol ajal kümne aasta eest elas selles keegi sõbralik ameerika kunstnik, kes mulle põhjalikult tutvustas oma ateljeed ja valmimisel olevaid töid. Nüüd leiavad kodumaa uurijad Kõleri-kirjavahetusest, et meie kunstniku aadressiks aastal 1860 oli Via Margutta 53 B. "Saja aasta eest oli kõik siin samasugune kui praegu," arvas nüüdne üürnik, ameerika kunstnik, valge habemega mees. Ta ei pidanud sugugi võimatuks, et tema kaugeks eelkäijaks siin oli keegi noor eesti kunstnik, kes samas ateljees viimisties oma suurt maalingut "Kristus ristil" ja kes samas paigas vastu võttis oma heategija, keiserliku kõrguse suurvürstinna Maria Nikolajevna. Tulemuseks stipendium ja lahedad tööolud! Kõik see tundus ameeriklasele põnev ja küllalt usutav.

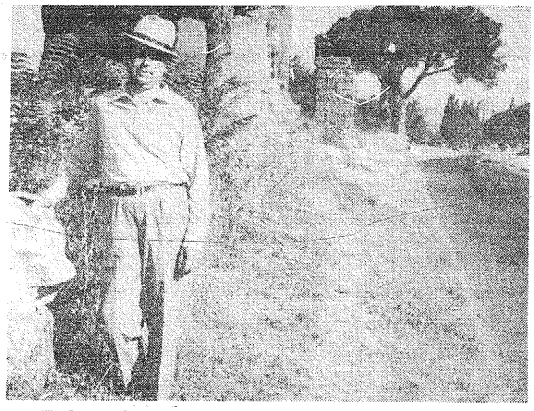

Herbert Salu Roomas. Paremal 2000-aastane tee Via Appia.

Nii et ka kolme miljoni elanikuga linnas võib huupi leida õige paiga?

— Tundub küll müstilisena, aga nii oli. See ehk oli Kõleri vaim, kes mu sinna juhatas! Kui peaks osutuma, et maja aastal 1860 kandis numbrit 53 B — seda on võimalik kindlaks teha — siis olin ma täpselt õiges paigas. Tänab oli õige igal juhul.

Praeguses raamatus kirjeldad ühe vangi elu Siberis aastal 1800. Eestist Siberisse sõitjaid oli meie esivanemate hulgas vist enam kui lõunamaadele reisijaid?

— Paraku on see tõsi. Meie maalt Siberi sunnitöölaagritesse minejaid on alati rohkem olnud kui Rooma-turiste. Külmale maale minek oli demokraatlikum, ütleksime moodsas keeles. Sinna võis sattuda nii rikas kui ka vaene, vahet ei tehtud. Siin kehtis samaväärsus. Kohtupidamist ega lähemat uurimist poinud vaja, võeti öösel voodist kinni ja sõit algas.

Kirjeldad raamatus, kuidas päeviku autor sõidutati külmale maale tõllaga. Mõned läksid siis päris turisti kombel?

— Mõni jõukas mees viidi tõesti tõllaga, kuljused loogas. Aga see ei toimunud just vangi soovide ja rahakoti kohaselt, enam aga sellepärast, et kaasasõitvatele valvuritele meeldis mugav tõllasõit. Jõukal mehel lasti tõld osta, kui teda just koos tõllaga kodust välja ei toodud. Aga klassiline küüditamissõiduk oli kibitka — vankrile oli varbade varal rile üle tõmmatud. Nii saadi vihma ja tuule vastu veidi kaitset. Kibitkad voorisid Siberi vahet veel mõõdunud sakandi lõpuni, siis saadi valmis taudtee. Muidugi oli endiste aegade küüditamine üsna algeline: inimesi viidi hobusekoorem korraga, vahel ka ükshaaval.

Mõnikord sunniti vange ka jala sinna marssima, mitu tuhat versta?

— See oli raske karistusviis "esimese klassi" kurjategijate tarvis. Jala Siberisse minekut loeti koguni raskemaks karistuseks kui surmanuhtlust. Sel viisil pidi aastal 1800 meie maalt Baikali taha Nertshinski kaevandustesse marssima Rannu pastor Seider. Tema oli oma koguduses asutanud laenuraamatukogu. Aga raamatutega tegelemist ei loetud Vene impeerjumis kiiduväärseks asjaks. Jaanilaupäeva öösel võeti ta magamise pealt kinni. Kõik ta raamatud põletati kirikla õuel — Pitbel ja Lauluraamat kaasa arvatud. Siis algas teekond kuue tuhande versta taha.

Oled tarvitusele võtnud uue sõna "mõjuluga": Tähelepanekuid Juhan Liivi luule mõjuloost. Milleks oli niisugune sõna vajalik ja mida see peab tähendama?

— Meil on kirjanduse uurimine olnud veidi algeline. Pole olemas isegi vajalikke oskussõnu. Head kirjandustooted avaldavad mõju väga kaua, sakandeid või aastatuhandeid. Kirjandusteaduse ülesandeks on uurida seda. Tavaline nähtus on, et kirjandusteos unustatakse varsti pärast ilmumist: 90 protsenti kõigist trükitud raamatutest on juba ühe aasta pärast muutunud "surnud kirjanduseks". Keegi ei loe neid, keegi ei kõnele neist. 20 aasta pärast on järele jäänud veel ainult üks protsent elavat kirjandust. Saja raamatu hulgast on püsima jäänud üksainus. Nii on igal pool, nagu statistilise uurimisega on kindlaks tehtud. Aga just see üksainus protsent head kirjandust avaldab mõju paljude generatsioonide lugejatele. Eri aegadel tuuakse esile erinevaid üksikasju. Kuidas ja mis põhjustel teatav kirjandusteos püsib elavana ja kuidas selle mõju muutub aegade kestel, seda uuribki mõjulugu. Ka meil on olnud üksikuid häid kirjanikke, kellede loomingu mõjulugu vääriks uurimist. Mujal on seda laadi uurimisega palju tegeldud. Meie kirjanduse puhul poinud isegi asjakohast sõna olemas. Minu essee Juhan Liivi luule mõjuloost on esimene katse selles suunas, pidin looma vajaliku sõna "mõjulugu". Sakslased tarvitavad sel puhul sõna "Wirkungsgeschichte".

Milles avaldub siis Liivi luule mõju?

— Aktustel deklameeritakse, kontsertidel lauldakse, kodumaal on jagatud "juhanliiviliku" luule eest auhindu. Ma näitan oma essees, et Liivi mõju on kord-korralt suurenenud, eriti hoogselt just viimase kümne aasta jooksul. Kirjaniku eluajal ei tuntud üldse tema luuletusi, nüüd on ta meie kõige populaarsem luuletaja. Ma olen toonud näiteid 30 meie aja poeedi loomingust, kes vihjavad Liivi luuletustele. — See tähendab, et Liivi luule elab edasi uuel ning ajakohasel kujul. Olen maininud umbes sama palju heliloojaid, kes on viisistanud tema laule. Oleme küll enamasti kõik laulnud Liivi laule.

Mis on põhjuseks, et Liivi mõju just meie ajal kiiresti suureneb?

— Seda on raske paari sõnaga ütelda, aga oma raamatus olen püüdnus sellele küsimusele vastata. See on meie kirjanduse üks kõige huvitavamatest probleemidest. Eleme "haigel ajal" ja mele toal on "must lagi", meie aeg "väänleb ahelais", just nagu Liivi eluajal,. See nälb soodustavat Liivi tagasitulekut.

Millega tegeled praegu ja millised on su tulevikukavatsused?

— Mitmed tööd on varem pooleli jäänud, püüan mõnda lõpule viia. Kui olud lubavad, on ehk võimalik veel midagi trükkida.

Usutlus: OSVALD VIIRSOO

Eestlased, lätlased ja leedulased tähistasid koos teiste ikestatud rahvaste esindajatega 14. juunil järjekordset küüditamispäeva kiriklike talitustega. Balti rahvaid ei tabanud küüditamistragöödia üksnes aastail 1940 ja 1949, s.t. Stalini ajal, vaid küüditamisi on teostatud ka praeguse nõukogude režiimi ajal. Juuresolev foto küüditatudega baltikumist on pärit Vorkuta surnitöölaagrist a. 1958.

A. Mölter 75-aastane

Omavalitsuse, seltskonna- ja noorsootegelane Albert Mölter saab 21. juunil 75-aastaseks. Sündinud Soosaare vallas, Kolga-Jaani kihelkonnas Viljandimaal. Lõpetas Reaalgümnaasiumi Paides 1922, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna 1927. Töötanud mitmel ametialal, pikemat aega Võrus (1929—1940) kinnitusameti sekretärina.

Põgenenud septembris 1944 Saksamaale sattus esiteks Lüübeki lähedale eesti laagrisse. Siirdus sealt pikemaks ajaks Detmoldi "Hiddesseni" eesti laagrisse, kus täitis mitmeid ülesandeid laagrijuhina. Oli Briti tsooni Eesti Kesknõukogu liige, tsooni eesti skautide sekretär ja skm. koondise esimees.

USA-sse jõudis koos perekonnaga 1950.a. alguses. Töötas pikemat aega USA skautide keskkaubamajas New-Brunswickus, N.J. — — kuni asumisena puhkepalgale.

Juba koolipäevist alates on Mölter kaasa löönud noorte-, spordi- ja rahvuskultuurilistes koondistes mitmes paigas. Kuulus kümmekond aastat Võru linnavolikogusse ja töötas mitmel ametikohal, ka linnapeana. Paljudes organisatsioonide juhatusis, Võru "Kandle" ja spordiselts "Ilmarsise" esimees jne.

Skaudi salgajuhina oli ta tegev juba eesti skautluse õitseajal Paides. Aastail 1931—40 oli Mölter Võrumaa skautide maleva vanem. Saksamaal oli ta skautüksuste rajajaks Lüübekis ja Detmoldis. Skautmasteriks ülendas teda peavanem N. Kann a. 1945 Lüübekis. Ka USA-s, Portlandis, oli ta a. 1953 skaudirühma rajaja. Mõnde aega oli ta Lakewoodis N.N. skautlipkonna tegelikuks juhiks. Aastast 1950 kuni tänaseni on ta olnud USA Eesti skautmasterite Kogu koondise juhatajaks. Tegutsenud ka ESL. Keskbüroos peasekretäri abina. Olnud laagrite vanemaks, võtnud osa kõigist laagreist Lakewoodis. On praegugi ESL. Esinduskohu liige.

Eesti Vabadussõjast võttis M.Mölter osa vabatahtlikuna õppersõdurite ridades. Akadeemiliselt kullub EÜS Raimla vilistiasperre. Juubilar on üks harukordseid isikuid, keda aastad pole vanaks muutnud, Ta elab kaasa noorusele ja nende ideaalidele. On abielus Hilda Vissoga. Poeg Ain on insener, poeg Ivo majandusteadlane.

Soovin Sulle ja Sinu perekonnale päikesekülluseid aegu! Püsi veel kaua elava eeskujuna meie ühiste aatekandjate ridades, hea sõber ja aatekaaslane!

H. MICHELSON

— — —

Pesutehas Tallinna

Tallinnas avati Mustamäel uus mehaaniline pesuvabrik, millega seoses vähemad pesumajad likvideeritakse. Vabriku kapatsiteet on 20 pesutonni ööpäevas, kusjuures töötatakse kahes vahetuses.

Täiskoormatuse puhul töötavad seal 314 inimest, direktoriks on Heino Kalda. See on esimene mehaaniline pesutööstus okup. Eestis.

Esindas Austraaliat konverentsil

NEW YORK (VES) — Pasific Economic Basin Council, millisesse kuuluvad USA, Kanada, Austraalia, Uus-Meremaa ja Jaapan, pidas oma järjekordse konverentsi Washingtonis. Need konverentsid, millised toimuvad iga aasta eri maas, arutavad vile liikmesriigi majandusliikke probleeme.

Tänavusest konverentsist Washingtonis võttis teiste kõrval osa Austraalia ühe esindajana Western Minign Corporationi direktor Arvi Parbo.

Konverentsi ajal toimus Valges Majas vastuvõtt presidendi abikaasa poolt delegaatide abikaasadele, kellede seas oli ka Saima Parbo.

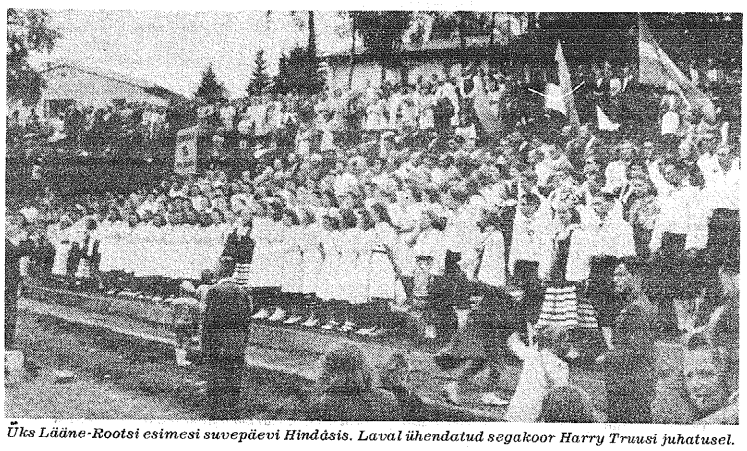

Üks Lääne-Rootsi esimesi suvepäevi Hindåsis. Laval ühendatud segakoor Harry Truusi juhatusel.

Lääne-Rootsi 30. suvepäev

BORÅS (EPL) — Lääne-Rootsi 30. suvepäev toimub 23. juunil Boråsi lähedal Ramnaslättenis. Selle päevaga meenutatakse kõiki suvepäevi, mis on Lääne-Rootsis kogu vöörsiloleku ajal korraldatud.

Suvepäeva kava algab kell 13 lipu heiskamisega piduplatsil. Avasõna ütleb Boråsi Eesti Seltsi esimees A. Jakobson. Vabaõhujumalateenistuse peab õp. O. Kodres ja pidukõnelejaks on Mihkel Jüris. Kavas on veel sõnalisi ettekandeid ja ühislaule, samuti loterii ja tants, mille muusika eest hoolitseb A. Susi. Suvepäeval on ka einelaud. Piduplatsile pääs vabataht-liku maksu eest.

Riigivanema juures Kevadpäeva mälestus

Lugenud ühest viimasest EPL-st Therese Rei mälestusi oma lauljatariteekonnalt, meenus mulle üks unustamatuid mälestuskilde mu noorusmaalt, mis seotud pr. Therese Reiga.

Kirjutati A. D. 1929. Meie kodumaa oli vaba, tõusuteel. Igal kevadel lendasid sajad noored abiturriendid välja oma pesadest, et proovida oma tiibade tugevust ja ainuoskust: esimene vaba eesti haritlaste generatsioon, kelle arv suurenes iga aastaga.

Kevadised lõpupäevad olid neile noortele abiturientidele suurimad röömupäevad. Kuid mitte üksnes neile, vaid ka nende vanematele. Sest palju oli neid vanemaid, kes mitte oma küllusest vaid oma vaesusest püüdsid säästa niipalju kui võimalik, et anda oma lastele paremat haridust, kui oli osaks saanud neile endile. Paljud lõpetajaist ei jõudnud küll iial sinna pilvepiirini, millest oli unistatud, kuid ka madalal mullal kõndidesarmsal kodukamaral püüti täita oma osa elus töökana ja väärikana.

Seoses kevadise abituuriumiga oli seotud üks kaunis traditioon, millest vahest pole teadlik meie noorem generatsioon, kes kasvanud üles võörsil. Selle traditsiooni loojaks oli üks meie riigivanemaid. Kes nimelt ja millal — seda ma kahjuks ei tea. Aga kui käesolevate ridade kirjutaja kevadel 1929 lõpetas Tallinna Õpet. seminari, oli see traditsioon juba olemas. Tal oli õnn ja au tohtida koos oma kahe klassikaaslasega esindada oma klassi riigivanema vastuvõtul. Riigivanemaks oli tol korral nüüd juba Manalasse varisenud meie tuntud riigimees August Rei ja majaprouaks riigivanema majas Toompeal pr. Therese Rei.

Meid kutsutuid, oli mitu sada. Olid esindatud kõik keskkoolid üle kogu meie kodumaa. Milline värvikülluns pilt, nooruslikult sädelev ja röömus! Kes mäletab meie tütarlaste vormiriiete värvikülllust, see oskab endale ette kujutada seda pilti. Sinna juurde lumivalged pitskraed ja varrukääre kaunistused, üks kaunim kui teine. Poisid tumedates "leeriülikondades", valgetes triiksärkides. Direktorid oma korrktselt rangeis visiitülikondades, daamid, direktrissid ja nais-klassijuhatajad, oma parantsemais kübarais ja ennelõunatualettides.

Paljudele noortele oli see esmakordne juhus viibida nii suures seltskonnas. Tuli end pingutada, kõik klassijuhatajalt kaasaantud õpetused meeles pidada ja "ellu rakendada", et käituda väärikalt: oldi ju oma klassi ja kooli esindaja.

Kui oliime kõik end korralikult ootusvalmis seadnud, astus sisse riigivanem August Rei koos abikaasaga. Nad tervitasid meid kõiki kättpidi ja mele tütarlapsed püüdsime teha oma elu ilusama "reveransi", poisid oma "härrasmehelikuma" kummarduse. Siis kõneles riigivanem. Suures ärevuses vaevalt keegi meist kuulis, mis ta just kõneles, kuid selles oli lihtsat südamlikkust ja soojust, seda tundsime. Nagu oleks isa kõnelenud oma lastega.

Ja siis korraga selgus mulle, kui õige oli mele riigijuhi nimetus: riigivanem. Eks olnudki ta siin praegu nagu vanem oma suurperekonna noorte keskel, andes nelle ellu kaasa isalikke õpetusi.

Sellejärel pakuti meile karastavaid jooke, küpsiseid ja maiustusi. Siis kogunesime riigivanema muusikasalongi ja selle kõrvalruumidesse. Esinesid õpilased mitmest koolist üle maa, kes soololauluga, viiuli- või klavarisologa. Nende väljavalitute hulgas olid ka minu klassiõde Ellen Treiman (Sõmer) ja klassivend V. Indrikson (Vaido Radamus), eimene, esinedes laulusoologa ja teine viiulisoologa. Olid nad olemad peatsed konservatooriumi lõpetajad — noorkunstnikud. Kuid selle kauni päeva haripunkt tuli lõpuks. Teadsime kõik, et pr. Therese Rei oli Eestis tuntud lauljatar, kuid vist keegi meist noortest ei teadnud, kui osav pianist oli riigivanem A. Rei. Seda teadsid aga nähtavasti meie saatjaist mõned, ja ühiselt paluti, et pr. T. Rei laulaks meile. Ta gegigi seda-meie suureks röömuks. Klaveril saatis riigivanem A. Rei. Kui nad sääl siis kahekesi musitseerisid mitmesajalisele noorte-perele ja nende saatjatele, oli korraga tunne: me oleme kõik ühe ema-isa lapsed! Eesti lapsed, oma kodumaa tütred ja pojad — ja sääl on meie sümboolsed vanemad: mele riigivanem ja ta abikaasa. Sellest hetkest on mulle alatiseks jäänudki see tunne, et ma pole ainult üksik individ, üks väike lüli elu suures hammasrattas. Meid on palju, sama isa-ema lapsi-eestlasi. See teadmine ja tunne on annud mulle elujõudu, usku ja lootust elamiseks ka kõige pimedamas öös minu pagulaspäevade rännakuil. See hetk süütas jäädavalt noorde hinge armastuse oma maa ja rahva vastu, mis elab edasi ka nüüd, kui juustes on juba hõbedat ja saatuse sunnil olen elanud aastaid eemal oma kodumaast. Ma olen hiljem tihti mõelnud: miks loodi meil presidendi institutsioon? Kas loodeti sellega ühele väikerahvale anda "raskem" kaal "suurte" seas? Kui kaunina, kodusena ja enam sobivana tundus meie väikese rahva esindajale-juhile nimena: riigivanem.

L. T.-V.

Konservatiivide partei toetab erikultuuride traditsioone Kanadas

TORONTO (VE) — Kanada konservatiivide partei juht Robert Stanfield andis möödunud neljapäeval Torontos etniliste ajalehtede toimetajaile pressikonverentsi, mille kestel ta selgitas konservatiivide partei poliitikat mitmekultuuri-küsimustes. Pressikonverentsile oli saabunud ka terve rida Metro Toronto piirkonnas kandideerivaid konservatiivide partei kandidaate.

Robert Stanfield esines lühikese kõnega, millele järgnes küsimuste periood. Konservatiivide partei juht mainis, et konservatiivid tahavad võimule tulekul panna erilist rõhku mitmekultuurilisuse probleemidele.

Ta mainis, et partei eesmärgiks on esitada parlamendile mitmekultuurilisuse seadust, mis garanteerib igale kanadalasele õiguse oma erikultuuri traditsioonide viljelemiseks.

Samuti kavatsetakse mitmekultuurilisuse keskuste väljaarendamist, et anda sellega etnilistele gruppidele võimalusi kultuuriliseks ja haridusilikuks tegevuseks.

Eriti kriipsutas Stanfield alla, et partei kavatseb rajada Ottawasse iseseisvalt tegutseva Etnilise Pressi Teeninduse büroo ning alandada diskrimineerivaid postiteenistuse makse etnilistelt ajalehtedelt. Lõpuks mainis kõneleja, et partei tahab kõrvaldada kitsendused mis takistavad raadio- ja televisioonisaateid teistes keeltes peale inglise ja prantsuse keelte ning samuti kavatseb ta muuta Canadian Consultative Council'i mitmekultuurilisuse alal etniliste gruppide efektiivseks foorumiks.

Järgnevatel läbirääkimistel mainis Stanfield, et kogu mitmekultuurilisuse programm tuleb kavandada pikemale ajale, kuna tema valitsuse esmajärguliseks ülesandeks on inflatsiooni vastu võitlemine. Kanada Etnilise Pressi Föderatsiooni esimees V. Mauko küsis R. Stanfieldilt täpsemat informatsiooni etnilisele ajakirjandusele postimäärade alandamise suhtes ja soovis lähemat selgitust ka kavandatava informatsioonibüroo kohta Ottawas.

R. Stanfield mainis, et uute postimäärade kindlaksmääramisel tahab ta enne nõu pidada etnilise ajakirjanduse esindajatega.

Ottawas kavandatava informatsioonikeskuse kohta tähendas ta, et see hakkab tegutsema täiesti iseseisvalt ja valitsusest sõltumatult, et kindlustada büroole vajalikku erapooletust.

Küsimuste ja vastuste perioodil selgus ühtlasi, et konservatiivide valitsus kavatseb praeguse Kanada mitmekultuurilisuse nõuandva kogu liikmete arvu vähendada 100-lt 35-le, kusjuures liikmed tulevad praeguse nimetamise süsteemi asemel valimisele.

EESTI KULTUURI KOONDIS

Fotoklubi lõpetas hooaja

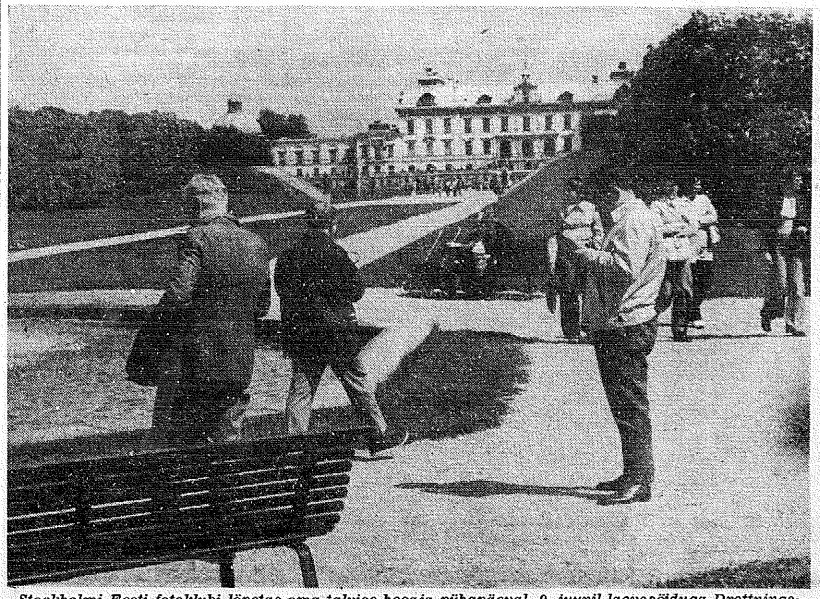

Stockholmi Eesti fotoklubi lõpetas oma talvise hooaja pühapäeval, 9. juunil laevasõiduga Drottningsholmeni, kus pildistati lossi ümbruse vaatamisväärseid kohti ja sõideti õhtul kauni Mälari järve pidi tagasi. Ilm oli pildistamiseks soodne: oli parasjagu päikest ja pilvi. Seetõttu loodetakse sügisel kauneid pilte näha. (foto: H. Trummer).

Väike-Maarja hariduslättele pandi alus saja aasta eest

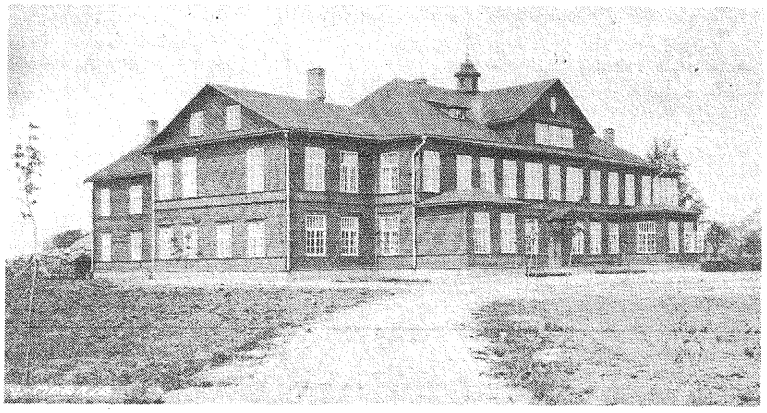

Väike-Maarja gümnaasiumi-hoone 1924

Möödunud sügisel pühitses Väike-Maarja endine kihelkonnakool, hilisem gümnaasium ja praegune keskkool 100-aastast juubelit. Juubeliaktusest ja sellele järgnevast koosviibimisest võttis osa ligi 600 endist õpilast ja külalist.

V.-Marja kihelkonnakool asutati aastal 1873. Kool oli mõeldud poeglastele. 20 sajandi algul asutati taoline kool eraldi ka tütarlastele, mis aga mõne aastase töötamise järel ühendati poeglaste kihelkonnakooliga. Kool oli kolme-klassiline. Õppekavas oli vene, eesti ja saksa keel, usuõpetus, arvutamine, geomeetria, ajalugu, geograafia, loodusõpetus, laulmine ja võimlemine. Kooli lõpetajad leidsid tööd vallakooli õpetajatena, vallkirjutajatena ning teiste maa-ametnikena.

Ääremärkusena tuleb ütelda, et kihelkonnakoolide asutamine algas tagasihoidlikult 19-sajandi esimesel poolel ja koolide arv suurenes aastatega kiiresti. Nii oli sajandi keskel Eestimaal 16 kihelkonnakooli. A. 1881 oli neid aga juba 70. Venestamise lainega kaasnes sajandi lõpul veel õigeusu koolide arvuline tõus — neid oli 84 a. 1886.

Kohe pärast asutamist omas kihelkonnakool lähemas ümbruskonnas ja ka kaugemal hea kuulsuse, milline kestis kogu kooli tegevusaja — ligi viis aastakümmet. Kooli juhatajate ja õpetajate hariduslik ning pedagoogiline tase oli tolle aja kohta suhteliselt kõrge. Üksikuid neist: P. Koit, M. Reisenbak, J. Port, J. Tamm, M. Kampann-(Kampmaa), V. Sõster, M. Meos ja tütarlastekooli juhataja E. Martinson-(Murdmaa). Eriti tuleb esile tõsta kirjanik Jakob Tamme (1893—1907) ja hilisemalt koolinõunikku M. Meost (1907—1919).

Alates sajandi vahetusest oli kihelkonnakooli mõju Väike-Maarja ümbruskonna vaimsele elule märgatav. Omakorda soodustavalt mõjus sellele ka ümbruskonnas elunevate kirjanike rühmitus, nn. Väike-Maarja parnass, kuhu kuulusid Peeter Jakobson, Jakob Liiv, Jakob Tamm, Otto Münther, Karl Krimm ja Juhan Elken (laulukooride juht, vanavarakorjaja). Sellest tingituna oli Väike-Maarja ja selle ümbruskond tookord üks vaimselt arenenumaid maakeskusi Eestis.

Väike-Maarja kihelkonnakoolist on oma teadmisi ammutanud arvukas kogu vaimu- ja kultuuri-alal tegutsenud inimesi, nagu kirjanikajakirjanik J. Norman (Põhjalane), lauljanna Paula Brehm-Jürgenson, V. Rosenstrauch, kirjanik A. Hansen-Tammsaare, kunstnik A. Kivi, helilooja Tuudor Vettik, füüsik E. Kilkson j.t.

A. 1920 lõpetas kihelkonnakool oma tegevuse. Kool hargnes kaheks: 6-klassiliseks algkooliks ja gümnaasiumiks. Asutati gümnaasiumi toetamise selts, mille ülesandeks oli kooli majandamine ja koolile hoone ehitamine. 1922 avanes soodne juhus osta Tapa lähedalt mõisnikele kuuluvat pooleldi valmisehitatud puust puhkekoduhoonet. Ostuhinna tasumiseks pantisid mitmed optimistlikud talupidajad (j. Reitel, J. Blumfeldt j.t.) oma talud pankadele. Gümnaasiumi ametlikuks nimeks sai Väike-Maarja Era Ühisreaalgümnaasium. Esimene lend viie abituriendiga väljus vevadel 1923.

Sügisel 1924 asus kool oma majja. Iseseisvuse ajal väljus koolist 18 lendu umbes 300 lõpetaja. Esimeseks koolijuhatajaks oli L. Mikiver, kelle järgnesid Erikson, Th. Vaas, K. Lipp ja A. Kivistu. Iseseisvusaegseist kooliõpetajaist siirdusid paljud kõrgematesse õppeasutistesse, sõja-, politsei- ja teistesse kutsekoolidesse. Paljud koolikasvandikud jatkasid tööd oma vanemate talus. Iseseisvuseaegses gümnaasiumis on õppinud luuletaja Kersti Merilaas, kunstnikud A. Viidelepp, L. Nõmmeots j.t. Teadusliku graadi väljaspool kodumaad on omandanud Vanda Raigna ja Juhan Reitalu.

Nõukogude rezhiimi ajal muudeti gümnaasium keskkooliks. Viimaste andmete järgi on olnud gümnaasiumi ja keskkooli lõpetajate arv 1923—1973 kokku 1179.

Gümnaasiumi hoone sai kahjustada mõni aasta tagasi tule läbi ja kool asub nüüd 6-kl. algkooli ruumides. Üks kohalik kolhoos olevat kinkinud 2000 rubla põlenud koolihoone katuse parandamiseks. Jääb ainult soovida, et see hariduslätte, millele alus pandi sada aastat tagasi, jääks püsima alatiseks — vaatamata olukordadele ja rezhiimidele.

Väike-Maarja kooli juhatajaid iseseisvuse päevil. Vasakult L. Mikiver, Th. Vaas ja A. Kivistu. Paremal äärel kihelkonna-kooli juhataja M. Meos (1907—1920), hiljem koolinõunik.

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-1

Eesti maja suvel avatud

Kohvikutegevus Stockholmi Eesti Majas jatkub terve suvi. Juuli kuu jooksul on pr. Varep oma peale võtnud võlelbade ja kohvi tegemise, et oleks pealinna külastajatel koht kus kohtuda ja teiste eestlastega kontakti saada.

Eesti Maja kohvik on avatud esmaspäevast kuni reedeni kella 12.00 ja 18.00 vahel. Laupäeviti ja pühapäeviti on Eesti Maja järelikult kinni.

Nimetatud lahtihoiuajad kehtivad juuli ja augusti kuude jooksul, mil ka Eesti Maja seltskondlikud ruumid on suletud.

Nagu kindlasti teada, siis on Eesti Maja kohvikuruumis väike roheline kast, kus külalised palutakse oma arvamustega ja ettepanekutega kirjalikult välja tulla. Võibolla on Eesti Majas midagi mis vääriks muutmist, või on külalisel võibolla ka midagi positiivset köögivanemale ja juhatusele kosta. Suvised lahtihoiuajad on just külaliste endi ettepanekul käiku läinud. On varemalt tuntud puudust kogunemiskoha järele suvehooajal kui tegevus mujal organisatsioonides vaibunud.

Loodame et praegune eksperiment hästi välja kukkub, et oleks võimalus ka järgmistel aastatel Eesti Maja suveti lahtihoida kohvikutegevusega.

Kirjanik Evald Mänd teoloogia doktoriks

NEW YORK (WES) — Tänavukevadisel lõpuaktusel, mis peeti 20. maail, anti Andover Newtoni Teoloogia koolis Evald Männile (Ain Kalmus) teoloogia doktori teadusekraad. Evald Mänd oli valinud oma teadusliku töö aine piiblelliku teoloogia alalt, mis käsitleb Piibli mõju maailmakirjanduses. Tema praktikumi aineks olid ürgkristliku koguduse kujunemisaastad.

Evald Mänd

Andover Newton on üks vanimaid iseseisvaid teaduslikke õppeasutusi Ameerikas. Viimastel aastatel on ta kuulunud ka nn. Bostoni Teoloogia Instituuti, mille liikmesasutusteks on veel ka Harvardi ja Bostoni ülikoolide usuteaduskonnad ning katoliiklik Boston kolledzh ja Episkopal Teoloogia Instituut.

Kuna E. Männil oli samal ajal 20. ametijuubel ta praeguses koguduses, andis see talle piduliku vastuvõtu Amherstis.

E. Mänd, kirjaniku nimega Ain Kalmus, on tegutsenud kirjandusliku alal juba kodumaal. Paguluses on temalt ilmunud arvukalt romaane, peamiselt ajaloolistel ainetel. Tema paremateks teosteks peetakse kodumaal 1944. a. ilmunud romaani Hiiu meremeeste elust "Soolased tuuled" ning paguluses ilmunud piiblialnelist romaani "Prohvet". E. Mänd viibis USA-s juba 30-ndatel aastatel. Eesti asunike elu kohta Ühendriikides ilmus temalt 1948. a. romaan "Hingemaa".

Eesti Kirjanike Liit pidas aastakoosoleku

Laupäeval 8. juunil peeti Eesti Majas Stockholmis Välismaise Eesti Kirjanike Liidu aastakoosolek 15 liikme osavõtul. Kaugemalt olid kohale sõõtnud kirjanikud Bernard Kangro ja Valev Ulbopuu Lundist. Koosolekult puudus esmakordselt Liidu kassapidaja Kalju Lepik, kes oli puhkusereisil Hispaanias.

Tegevuse aruande päevakorra punkti all võtsid sõna B. Kangro, kes oli viibinud Rootsi Kirjanike Liidu aastakoosolekul, ning Raimond Kolk ja Karin Saarsen, kes jutustasid oma muljetest äsjaselt Rootsi PEN-Klubi lõunasõõgiga aastakokkutulekult, kuhu eesti esindajad esmakordselt olid palutud. R. Kolk nentis, et Kirjanike Liidu liikmete tegevus on viimasel ajal rõõmustaval kombel nihkunud väljaspoole, kuna K. Saarsen pani ette korraldada sügisel koosviibimine mõnede rootsi kirjanikega, nagu Per Wästberg, Margareta Ekström ja Bo Setterlind.

Edasi jutustas R. Kolk rootsi valitsuse komisjoni uurimuste tulemustest minoriteetide kirjanduse toetamise alal. Siin on muidugi oluline vahet teha n.n. "sisserändajate" ja meie kirjanduse vahel. Esimesed ei produtseeri ju midagi uut, vaid soovivad suuremal arvul saada oma kodumaale kirjandust. Ettepanek on 2—3 milj. kroonilise toetuse määramine selleks otstarbeks, mis aga on veel Riigipäeva otsustada. Üldises diskussioonis nentis August Mälk, et Rootsi Kirjanike Liidu radikaalsed liikmed on kahjuks väga agarada oma liikmete väljahääletamisel jne., mis võib kaudselt mellegi kahju tuua. Arutati veel USA-s väljakuulutatud Raamatuaasta (1975/1976) praktilist külge ja loeti ette Peeter Lindsaare tervitus Austraaliast. Ivar Grüntalile Göteborgis saadeti tema 50. sünniaastapäeva puhul Liidu poolt õnnitlustelegramm.

Valimiste osas valiti üksmeelselt tagasi endine juhatus koosseisus: August Mälk (esimees), Karl Ristikivi (abiesimees), Raimund Kolk (kirjatoimetaja), Arvo Mägi (välissekretär), Kalju Lepik (kassapidaja), Bernard Kangro (revisjonikomisjon), Helmi Mäelo (majaema), Karin Saarsen (Public Relations) ja Helga Nõu (juhatuse kandidaat). Uueks liikmeks otsustati vastu võtta Kanadas elav luuletaja Urve Karuks, kellelt lähemas tulevikus on ilmumas teine luuletuste kogu.

Kohvilauas kõneldi veelkord läbikäimise tähtsusest rootsi kirjanikega puhtinimlikul pinnal. Karin Saarsen, kellel tänavu suvel täitub publitsistina 30 aastat suletööd, pakkus koosolijaile sümboolse nimetusega "Alliance" ("Liit") torti. Pärast mitu tundi kestnud hubast olemist jätkusid läbirääkimised Kirjanike Kooperatiivi liikmete vahel aastakoosoleku ja supeega (EPL/KS).

Jalgpall TV-ruudul kahjulik

Arstid hoiatavad kõiki jalgpallientusiaste, et nad ei ärrituks TV ees maailmameistri-võistlusi jälgides. Ka soovitavad nad vältida seoses sellega suitsetamist, viina- ja kohvijoomist ja liigset söömist.

Arstid märgivad, et võidud ja kaotused TV-ruudul on maksnud paljude rootslaste elu. Aga mitte üksnes Rootsis. Lääne-Saksamaal näiteks on viimastel aastatel saanud 20 isikut "tugitooli-surma" TV ees.

Pingutus TV-aparaadi ees MM-võistlustel tekitab samasuguse "stress" — reaktsiooni kui ärritus "selsvas" autosabas. Dots. Lars Orö Karolini haiglas ütleb, et paljudele, kes arvavad, et neil tuleb riskida südamehäiretega, võib pingutav moment kardetav olla. Kui on kõrge vererõhk, rohkesti rasvainet veres, suur suitsetamisvajadus või päritavaid eeldusi südame- ja veresoonte-haiguseks, võib ärrituses saada "tropise". Infarktid juhtuvad harva ühenduses füüsilise aktiivsusega. Kuid infarkt võib esineda hiljem öösel.

• Leinateated

Kihelkonnal, Eestis, suri 27. mail Juula Pajuäär.

Saksamaal, Kölnis, on surnud dr. med. Bernd Sägesser, sünd. Tartus.

Saõ Paulos suri 27. aprillil Maria Ehvert (n-na Sepp).

Leinateated

†

Armast kauaaegset sõpra

Edmund Pratka't

mälestavad leinas

ERICH KUUSKMÄE

ELGAS ja MELITA LUUK

Ristipoeg REIN LUUK
perekonnaga

†

Oma armast vilistlast

Rer.oec.

Edmund Pratka't

Sünd. 29/12 1913
Surn. 15/6 1974 New Yorgis

mälestab sügavas leinas

KORP! FRATERNITAS ESTICA

†

Armast ema

Elfriede Hints'i

Sünd. 17/12 1899
Surn. 16/6 1974

mälestab leinas

LEMBIT
perekonnaga

†

Armast sugulast

Mari Korjus't

mälestavad leinas

TRIIN ja JULIE HULL

JULIE PÄRTEL

SALME ERIKSSON
perekonnaga

Kohaliku elu

ESKILSTUNA

Reis Koimärdeni loomaaeda

Eskilstuna Eesti Pensionäride buss Koomärdeni loomaaeda väljub laupäeval 29. juunil, kell 09.00 (täpselt!) teatri hoone juurest. Oleme tagasi sama päeva õhtul umbes kell 19.00.

Kuna bussis veel kohti, on kõik huvilised teretulnud.

GÖTEBORG

Võidupüha pidu

Göteborgi Põllumeeste Kogu traditsiooniline Võidupüha tähistamine toimub laup. 29.juunil "Kotjärvel" algusega kell 17.30 kohviku ruumis. Rikkalik toitude laud. Osavõtumaks kr.20:- isikult. Pillilugude eest hoolitsevad hr. Hans Pääbo ja pr. Helmi Raik. Õhtul võidutule juures kõneleb peatoimetaja Johannes Västrik Saksamaalt. Osavõtust teatada juhatuse liikmeile tel.nr.nr. 46 46 12, 46 35 64, 23 27 21, 51 96 28.

Juhatus tuletab veelkord liikmeile meelde, et samas algusega kell 11.00 toimub Eesti Põllumeeste Kogude 5-es Kongress paguluses. Kuna Kongress toimub "Koltjärvel" meie Kogu piirkonnas, siis loodab juhatus, et kõik liikmed sellest osa võtavad. Juhul kui kellelgi on takistusi Kongressist osavõtuks, siis anda kindlasti oma kirjalik volitus PK liikmele, kes osa võtab.

HELSINGBORG

Naisringile

Helsingborgi Eesti Naisringi juhatus kevadperioodi lõpetades tänab südamest kõiki referente ja liikmeid tehtud töö eest ning soovib kõigile ilusat suve ja head puhkust. Sügisperioodi algame umbes 15. septembril, millest teatame hiljem.

JUHATUS

PERSTORP

Tänuavaldus

Südamsoe tänu ja tugev käesurve kõigile, kes meeles pidasid üht vana sõdurit tema 85-nda sünnipäeva puhul.

Vanad sõdurid surevad — et elada, paljud elavad — et surra . . .
Ainult jumalad teavad,kellede saatus on parem.

KARL E. LIIVOLA

†

Armast tädi

Mari Korjus't

Sünd. 13/9 1885 Eestis
Surn. 14/6 1974 Alingsåsis

mälestavad vaikses leinas

ALBERT KÖSTER
lastega
KARL NIIT
abikaasaga
SUGULASED
Eestis

Nüüd puhkan vaikses õhtuvilus ja ootan viimast ärkamist ja seda kuidse koiduilus mul kingib Issand Jeesus Krist.

Matusetalitus toimub laupäeval, 29 juunil kell 11.00 Alingsås linnakirikus.

Saksamaa . . .

Algus lk 2

liku tänu kõigile abistamisorg-idele kui ka üksikannetajatele, kes on töö ja väsimatu panusega aidanud läbi viia siinsete kaasmaalaste abistamist. Samuti tänab Keskkomitee Saksa Liiduvalitsuse siseministeeriumi ja üksikute liidumaade vastavaid ministeeriume, kes on toetanud siinsete täienduskoolide ülalpidamist, ürituste läbiviimisi, kultuuritöö tegevust ning aidanud kaasa Keskkomitee administratiivkulude kandmisel ja laste suvikodu korraldamisel.

J. Västrik tegi teatavaks, et laste suvikodu ja noorte telklaagri jaoks saadavate summade taotlemine on tehtud komplitseerituks ning pole teada, kas ja kui palju selleks toetust saab. Läinud aastal katsid saadud toetused vähem kui poole suvikodu kuludest. Kuna ka abistamisorg-ide toetus on jäänud väheseks, pidi Keskkomitee oma summadest kandma kolmandiku kuludest.

Arvestades seda, et Keskkomiteel on väljaminekud uute bürooruumide üüri tõttu kasvanud, pole nii suur omapanus enam võimalik. Suvikodu jääb tänavu ära. Võimaluse piirides püütakse seda traditsiooni jatkata tuleval aastal.

Laulupeo osas tunti muret abiliste puuduses laulupeo läbiviimisel. Väike Münsteri rahvusgrupp pole võimeline välja panema vajalikku hulka vabatahtlikke abistajaid.

Tuleval aastal kavatseb Keskkomitee Saksamaal korraldada jälle kaks suvipäeva, ühe lõunas, teise põhjas. Põhja-Saksamaal oli kõne all Hamburg, kus varem pole suvipäevi korraldatud. Lõunas tuleb suvipäev kas Geislingenis või Stuttgardis.

Neljanda Saksamaa eestlaste esindajana Ülemaailmses Eestlaste Keskkukogus kinnitati Endel Kuik Minneapolisest. Senised esindajad on O. Piirsalu, E. Vallaste ja P. Saluri. Eestlaste volinikuks Nordrhein-Westfaleni liidumaal kinnitati E. Reisenberg, uue abina Jaan Purga, sekretäriks Linda Michel. Baierisse kinnitati esindajaks E. Soosaar. Teistesse liidumaadesse jäid senised esindajad.

Münsteris viibimise puhul tutvusid Esinduskogu liikmed Keskkomitee uute bürooruumidega Hoffschultestrasses. Asukoha ja ruumidega jäädi kõigiti rahule. Samuti kriipsutati alla Keskkomitee juba traditsioonilist heaperemehelikku kokkuhoidu ruumide sisustamisel kui ka J. Västriku, J. Särevi ja teiste omapanust renoveerimisel ja ümberkolimisel.

KGB...

Algus lk 1

saa Tshehhoslovakkiasse minna, siis mõne usaldusmehele. Orehhov oli aga imestunud, et Solzhenitsön teda just Prahasse, seega raudeesriidemaasse kutsub. Ta ei sõitnud ega saatnud ka usaldusmeest. Kui siis Nobeli-laureaat Shveitsi ssabus ja Orehhov temaga kontakti sai, siis selgus, et Solzhenitsön neid kirju kunagi pole kirjutanud — need olid osavad KGB-võltsingud.

Orehhov on seletanud, et tema arvates toimus provokatsioon tagamõttega vabritseerida "töendeid" Solzhenitsöni sidemeist "vene valgekaartlastega" läänes. Orehhovile endale on seatud ka varem lõksusid.

Sõudes..

Algus lk 1

Seitsmendaks tulnud laadil sõudsid Grisslehamni tuukrijaama juhtaja Rein Käärik, eesti kalur Heino Tamp ja kaks rootslast — see paat tuli seitsmendaks tarvitades ülesõiduks 6 tundi 15 minutit. See paat oli üle 100 aasta vana ja teel tuli vett välja loopida.

Asja juurde kuulus, et võistlevad meeskonnd enamuses olid treenimata inimessed, kes aga tegelevad merega ja paatidega.

Sundsvallis, Rootsis, suri 72 a. vanuses **dr. med. Erik Salzberg,** sünd. Kirnas, Eestis. Arstiteaduse eksami sooritas ta a. 1926 Taru ülikoolis ja dr. mad. teadusliku kraadi saavutas Saksamaal a. 1940. Rootsis töötaa arstina esiteks Nynäshamnis ja hiljem Sundvalli sanatooriumis.

Ostavad kirjandeid

TORONTO (EPL) — Toronto ülikooli ajakirjas kuulutavad 12 firmat, millised on spetsialiseerunud ülõpilaste abistamisele kirjandite, seminaritöödega jne. Neist suurim "Essay Services" peab ametis 30 spetsialisti, kes vastavalt üliõpilaste vajadustele nendele kirjutavad vajalikke kirjandeid.

Leheküljelt võetakse 25 krooni, millest autor saab omale ainult kümnendiku. Kui ülikooli ajakirja "Varsity" ärijuhilt küsiti, kuidas selliste õppejõudude petmisele määratud kuulutuste avaldamine on sobiv, siis oli vastus: "Need ei ole diskrimineerivad ega pornograafilised ja mis peaasi, ajakiri vajab sissetulekuid . . ."

Ernesaks konkureerib laulupeoga?

KÖLN (VES) — Samaaegselt pagulaseestlase Euroopa-laulupeoga Münsteris, kuhu sõidetakse ka Rootsist, teostab Lääne-Saksamaal ringreisi Ernesaksa riiklik meeskoor Tallinnast, olles juba annud kontserte Põhja-Saksamaa keskustes.

Ernesaksa 80-liikmeline meeskoor annab 22. juunil kontserdi Nordrhein-Westfaleni pealinnas Düsseldorfis ja 28. juunil Hamburg-Harburgis. Kuna käesoleva aasta veebruaris öeldi nõukogude näituse ettekäändel lühiajaliselt ära Düsseldorfe eestlastele ruumid vabariigi aastapäeva tähistamiseks, tekib kahtlus, kas Ernesaksa kori kontsert Düsseldorfis pole mitte samal päeval Münsteris tõlmuva Euroopa pagulaseestlaste laulupeo sihilikuks torpedeerimiseks. Või kardavad koori politrukid kontakte vabade eestlastega. Münster asub 127 km kaugusel Düsseldorfifst.

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kogudus. Surnuaiapüha jumalat. 24/6 kl. 18 eesti matusepaigal Stockholmi kalmistul. Õp. **Kari** Kool. Laululehed.

Pühap. 23/6 jääb jumalat. **Jakobi** kirikus ära.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik. Pühap. 23/6 kl. 11 Ristija Johannese sündimise püha liturgia. Ülempr. A. Nael.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Nelipühi kirik. Jaanilaup. 21/6 väljasõit Svärtingesse. Jaanipühade jumalat. koos rootsi kogudusega.

GÖTEBORG: Tabernakel, Storg. 39, vaimulikud suvepäevad. Jumalat. 21/6 kl. 17, 22/6 kl. 11 ja kl. 17. Külalisi Torontost. V. Krabi.

Tänuavaldus

Kuna minul osutub raskeks isiklikult tänada kõiki sõpru ja häid tuttavaid ning paljusid organisatsioone, kes minule minu 60. aasta sünnipäevaks sõbralikku tähelepanu osutasid kas tervituste, kinguteste või Eesti Gümnaasiumiõpetajate ühingu poolt minule pühendatud juubelliteose "Eesti Kool" tellimise kaudu, siis palun kõiki siin juures vastu võtta minu südamest tulev käepigistus ja tänu.

Eriti tahan tänada Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühingut, minu akadeemilise kodu — Eesti Üliõpilaste Seltsi Rootsi Koondust ja EÜS-i Vanematekogu. Samuti olgu tänatud järgmised rahvuslikud organisatsioonid, asutused ja institutsioonid: Eesti Komitee, Eesti Rahvusfond, Eesti Rahvusnõukogu, Eesti Kultuuri Koondis, Eesti Demokraatlik Unioon, Balti Arhiiv, Balti Instituut, Balti Komitee, Eesti Teaduslik Selts, Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut, Eesti Päevaleht, Teataja, EELK Peapiiskoplik Kogudus Stockholmis, Eesti Õpetajate Keskühing, Stockholmi Eesti Algkool, Stockholmi Eesti Gümnaasium ning paljud organisatsioonid väljaspool Stockholmi.

Lõpuks — südamlik ja siiras tänu SEG-i vilistlastele, kelle esindajatena V-lennu (1950) lõpetajad oma osuvõtuga muutsid minu sünnipäeva üheks helgemaks mälestuspärliks pikas päevade kees.

V. Muld

Kitcheneris, Kanadas, suri 11. mail Jaan Kobler, sünd. 15. juunil 1903 Taeveres, Viljandimaal.

St. Croix'is, USA-s suri 27. mail dr. Paul Ottomar Eller, sünd. 16. sept. 1908 Narvas.

Montrealis suri 4. mail Emilie Ludmilla Sule, sünd. 4. mail 1895 Pärnumaal.

Jõgeval, Eestis, suri 9, mail Friedrich Jakobson, sünd.

Evangeelsed suvepäevad Norrköpingis

Tervituskoosolek Svärtinges, Mellanvägen 44 toimub jaanilaupäeval 21. juunil algusega kell 18.00.
Jaanipäeval 22. juunil jumalateenistus Tabernakelis, Kungsgatan 26 algusega kell 11.00 ning kell 16.00 Svärtinges.
Pühapäeval 23. juunil jumalateenistus Svärtinges, algusega kell 11.00.
Könelevad V. Kajak Kanadast ning mitmed teised külalised ja kohalikud vennad. Rohkesti lauluettekandeid.
Buss nr. 27 Svärtingesse, väljub Norrtullist pool tundi enne koosolekute algust.
Maha tulla börkbacke bussipeatuses.

Kõik südamest teretulnud!

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Televisiooni programm

TV Lördag

12.00—12.15 Högmässa. Färg. Friluftsgudstjänst från Gammelgården i Bengtsfors.
15.45 VM i fotboll. Färg. Direkt från matchen Skottland—Jugoslavien i Frankfurt.
18.00 Meddelanden.
18.05 Till häst. Färg. 13 ridlektioner med TV. Travarbete.
18.30 Just det. Färg. En annorlunda pekbok.
18.35 Herr Barbalander funderar . . . på om han är frisk eller sjuk. Färg.
19.00 Han gick i land. Färg. Han gick i land från Gotska Sandön till Färö. Vad Gunnar Hörlin, fyrmästare, inte vet om Sandön är inte värt att veta.
19.25 TV-nytt, väder.
19.30 Australier. Färg. Om drottning och straffångar, jättejippon och stora starka karlar, kåserar Bo Bjelfvenstam.
20.00 Var med och bjud. Färg. Fynd ur svenska folkets gömmor inför torsdagens Auktion i TV 1.
20.10 Vad är meningen? Färg. Norden runt på 40 minuter.
20.50 Unga musiker. Färg. Camilla Söderberg spelar blockflöjt. Vid cembalon: Eva Nordwall.
Vivaldis Sonat g-moll ur Il Pastor Fido.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Sommarrysaren: En kvinnas hämnd. Färg. Kalla kårar med Shelly Winters, Stuart Whitman och Bradford Dillman. Regi: Jud Taylor.
22.45—23.30 B.B. King. Färg. Den berömde amerikanske gitarristen och bluessångaren B.B. King i en inspelning från Newport Jazz Festival i Stockholms Konserthus 1973.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt, väder.
19.00 Djur är olika. Färg. 2. Spår och spårtecken.
19.25 VM i fotboll. Färg. Direkt från Östtyskland—Västtyskland i Hamburg.
21.20 Den vackraste visan om kärleken. Färg. Musik av Lille Bror Söderlundh med bl a Musica Sveciae, oboisten Alf Nilsson och Margareta Jonth. Inspelning från Dalarnas museum i Falun.
22.00 VM i dag. Färg. Analyser, kommentarer och intervjuer.
23.00 TV-nytt, väder.
23.05—23.30 VM i dag, forts. Färg.

TV Söndag

17.30 Fokus. Färg. Det omdiskuterade Stålverk 80 i Luleå ger 2 300 nya jobb. Klarar Luleå den våldsamma expansionen? Textat.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Med M/S Christa på Göta Kanal. Färg. Glimtar från en "missionsresa" med gospelkören Tonalen från Högdalskyrkan i Stockholm. Skeppare och körledare: Lars Lindqvist.
18.35 Nordvietnam mellan krig och fred. Färg. Författaren Folke Isaksson diskuterar erfarenheter från Nordvietnam med TV 1-medarbetaren Erik Eriksson.
19.00 Kom som du är. Färg. Träffa Sonja Stjernquist, Gösta Kjellertz, Berndt Westerberg, Hasse Eson och Nisse Hanséns ork.
19.30 Solen. Färg. Tjecklsk trickfilm.
19.45 Musik från sommarö. Färg. Camerata Holmiae på Brucebo, Gotland, sjunger Haydn, Schumann och Brahms.
20.35 Rättvisa skipas. Färg. Del 2. Åtalspunkt fortkörning. Manus: Edmund Ward. Regi: Tony Wharmby. I huvudrollerna: Margareta Lockwood, Anthony Valentine, Frances White, John Graham, Amber Kammer, James Ottaway och Alan Gerrard.
21.00 Cirkusette-extra. Färg. Aldemaro Romero och hans Onda Nueva. Ett nytt och annorlunda sätt att närma sig de sydamerikanska rytmerna — Onda Nueva — den nya vågen.
21.30 TV-nytt.
21.35—23.30 Sportspegeln. VM i fotboll.

TELEVISION 2

15.45—18.00 VM i fotboll. Färg. Direkt från matchen Sverige—Uruguay i Düsseldorf.
18.55 TV-nytt, väder.
Från Barnredaktionen:
19.00 Stoppa pressarna! Färg.
19.30 Rapport, väder, sport.
20.10 Sverige och bomben. Färg. Skulle det neutrala Sverige, som militären ville, ha ett kärnvapenförsvar?
21.00 Söndagsdeckaren: Helgonet — amerikansk äventyrsserie efter Leslie Charteris romaner i den klassiska 40-talsversionen med George Sanders i titelrollen.
22.05 Musik på Västerås slott. Färg. Västerås kammarorkester spelar under Sven Dahlberg. Musik av bl a Arcangelo Corelli, Carl Nielsen och Igor Stravinskij.
22.35—22.40 TV-nytt, väder.

TV Måndag

18.55 Meddelanden.
19.00 De stora upptäcktsfärderna. Färg. 3. Nilens källor.
19.25 TV-nytt, väder.
19.30 Liljekonvaljen vit som snö — finskspråkig pjäs om en försvinnande landsbygdskultur. Regi: Jorma Nieminen.
I rollerna: Mikko Nousiainen, Tapio Aarre-Ahtio, Anna Kitiniemi, Matti Viironen och Marjatta Hirvonen.
20.35 Rosor, rosor. Färg. En bildpromenad bland rosor med Lars Orup.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.15 Livet är den tid det tar mig att dö. Färg. Scener mellan dröm och verklighet för TV av Donya Feuer och Lennart Wetterholm. Text av bl a Lars Norén. Musik: Björn J:son Lind.
Medv: Kari Sylwan, Eske Holm, Karin Thulin, Mats Ek, Fatima Ekman, Kerstin Ljunglöf, Marga Pettersson, Lisbeth Zachrisson, Jeffrey Delson, Vlado Juras och Willy Sandberg.

TELEVISION 2

Från Barnredaktionen:
18.30 Lilla Anna och Långa Farbrorn. Färg. Av Inger och Lasse Sandberg. 6. Var är Långa Farbrons trollerititthål.
18.40 ca Simsätt på nytt sätt. Färg. Åke Brolin.
19.00—19.05 TV-nytt, väder.
19.30 Rapport, väder.
20.00 Storstädernas uppgång och fall. Färg. Miljoner och åter miljoner människor bryter upp från jordens byar och flyttar till storstäderna. I Om den verklighet som möter dessa människor i två av världens största städer, Tokyo och Calcutta. Programmet har gjorts av Stig T. Karlsson, Lasse och Lisa Berg och Ulf Hultberg.
20.30 Tranor. Färg. Om tranornas liv i Sverige av Lars-Erik Gustafsson.
20.50 Gästarbetare i Europa. Färg. Abdalla, nykomling i Paris, skriver första brevet hem till sina föräldrar i Algeriet.
21.00 Sjuttonde breddgraden dag och natt. Nordvietnamesisk långfilm från 1972. Del 1.
22.25 TV-nytt, väder.
22.30—22.50 Gröna dödens gåta. Amerikansk seriefilm. 6. Dödsnålen.

TV Tisdag

19.05 Här händer det aldrig nåt. Färg. Vardagsbilder från Järpliden. Reportage av Erik Goland och Ulf Schenkmanis.
19.25 TV-nytt, väder.
19.30 Meddelanden.
19.35 Karl i huset. Färg. Engelsk underhållning med Paula Wilcox, Sally Thomsett och Richard O'Sullivan.
20.00 Var med och bjud. Färg. Inför torsdagens Auktion i TV 1.
20.10 Australien. Färg. Sport, det kan väl aldrig skada? BBC-reportage från Australien.
20.40 Sjung med Egon! Allsångsprogram för hela familjen med Egon Kjerrman, kör och orkester.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.35 En nattlig kupp. Färg. Västtysk kriminalberättelse om Hamburgpolisens specialavdelning K I med Gert Günther Hoffman, Peter Lakenmacher, Hermann Treusch och Herbert Suschka.

TELEVISION 2

Från Barnredaktionen:
18.30 Lilla Anna och Långa Farbrorn. Färg. Av Inger och Lasse Sandberg. 7. Lilla Anna och Långa Farbrorn rimmar.
18.40 ca Simsätt på nytt sätt. Färg. Åke Brolin.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Stäm gitarren. Färg.
19.10 Ta ton. Färg. Spela gitarr och blockflöjt med Ulf G. Ahslund och Clas Pehrson.
19.30 Rapport, väder.
20.00 Företaget. Färg. Engelsk serie med Peter Egan i huvudrollen. 6. Veronica och Mr Pulman.
20.55 Anslagstavlan. Färg.
21.00 Dokument utifrån. Färg. Internationella reportage.
21.40 Fotografen Lassine. Färg. Afrikansk humoresk om en gatufotograf.
21.50 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

18.45 Meddelanden.
18.50 Dusty. Färg. I rollerna: Bob Denver och Forrest Tucker.
19.15 TV-nytt, väder.
19.20 VM i fotboll. Färg. Från semifinalgruppspelet.
21.15 Aktuellt, väder.
21.45 TV-nytt.
21.50—23.30 Anarkisterna. Färg. Film från 1968 med Jacques Brel, Bruno Cremer, Annie Girardot, Jean-Pierre Kalfon, Michel Vitold, Anne Wiazemsky, Nella Bielsky, Francois Dyrek, Dominique Maurin och Armand Mestral.

TELEVISION 2

15.45—18.00 VM i fotboll. Färg. Direkt från semifinalgruppspelet.
Från Barnredaktionen:
18.30 Lilla Anna och Långa Farbrorn. Färg. Av Inger och Lasse Sandberg. 8. Lilla Anna leker med bollar.
18.40 ca Simsätt på nytt sätt. Färg. Åke Brolin.
19.00—19.05 TV-nytt, väder.
19.30 Rapport, väder.
20.00 Pendlare av Arnljot Eggen och en skådespelargrupp från Nationaltheatret i Oslo. Nordvision från Norge.
21.10 Förgätmigej. Färg. Dalslands landskapsblomma.
21.15 Mykines — fåglarnas ö. Färg. Ett danskt reportage från den västligaste av Färöarna.
21.35 Gröna dödens gåta. Amerikansk seriefilm. 7. Kapplöpning med döden.
21.55 VM i dag. Färg.
22.40 ca TV-nytt, väder.
22.45—23.30 VM i dag fortsätter.

TV Torsdag

18.25 Meddelanden.
18.30 Auktion på Skansen. Färg. Karl-Erik Eriksson.
19.25 TV-nytt, väder.
19.30 Följ med ut . . . till en strand. Färg.
20.05 Den hemlighetsfulla ön. Färg.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Nummerlotteriet. Färg. Gun Hägglund leder dragningen.
21.45—22.15 Porträtt av en ung flicka. Färg. Vad är det som driver en ung flicka till att prostituera sig? Dansk film berättar om en Köpenhamnsflicka.

TELEVISION 2

Från Barnredaktionen:
Lilla Anna och Långa Farbrorn. Färg. Av Inger och Lasse
Från Barnredaktionen:
8.30 Lilla Anna och Långa Far brorn. Färg.
18.40 ca Simsätt på nytt sätt. Färg. Åke Brolin.
19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Stäm gitarren. Färg.
19.10 Ta ton. Färg. Spela gitarr och blockflöjt med Ulf G. Ahslund och Clas Pehrson.
19.30 Rapport, väder.
20.00 Gomidda. Färg. Hatte Furuhagen och Theodor Kallifatides lagar spännande Medelhavsmat.
20.30 Krutgubbar. Färg. Engelsk komediserie om hemvärnsmäns äventyr.
Arthur Lowe, John Le Mesurier och Clive Dunn.
21.00 Är Jesus något att hänge sig åt?
21.30 Gröna dödens gåta — amerikansk seriefilm. 8. Panterns nästa.
21.50—21.55 TV-nytt, väder.

P 1 Fredag

18.55 Meddelanden.
19.00 Vill du lära dig segla? Färg. Om rätt sätt och vett på sjön. Lektion 8.
19.20 Sir Prancelot. Färg.
Nu går lyxcharterresan vidare till Bagdad.
19.25 TV-nytt, väder.
19.30 Trafik — på gott och ont. Över 12 000 människor dödades i trafiken under 60-talet, enbart i Sverige.
Är vår trafikpolitik värd så stora uppoffringar? Den frågan ställer Sven Colling till bl a en politiker, en läkare och en trafikskadad.
20.00 Berömda män i biologins historia. Färg. Nils Linnman berättar.
Jean Henri Fabre — mannen med insekterna. Färg. 1915 dog den franske entomologen Jean Henri Fabre, 92 år gammal.
I rollen som Fabre: Ralph Michael.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—23.20 Flottan dansar — amerikansk musikfilm från 1936 med Fred Astaire, Ginger Rogers och Randolph Scott m fl.

TELEVISION 2

Från Barnredaktionen:
18.30 Lilla Anna och Långa Farbrorn. Färg. Av Inger och Lasse Sandberg. 10. Lilla Anna och Långa Farbrorn på bondgården.
18.40 ca Simsätt på nytt sätt. Färg. Åke Brolin.
19.00—19.05 TV-nytt, väder.
19.30 Rapport, väder.
20.00 Lady sjunger blues. Färg. Diana Ross underhåller med sånggruppen The Devasting Affair samt 30 mans orkester.
20.45 Då tog jag en träbit och formade den. . . Färg.
George Moberg, en gotländsk träsnidare.
21.00 Mina år i Sverige. Färg. Matheo Yamalakis från Kreta , sedan 10 år i Sverige, berättar om sitt förhållande till Sverige.
21.45 Gröna dödens gåta — amerikansk seriefilm. 9. Fången i tornet.
22.05 Blues på löpande band. Soulmusik, industri i Alabama, USA. På Fame musikstudio i Muscle Schoals bestämmer Rick Hall det mesta när det gäller att producera en hitskiva.
Materialet, som är dokumentärt, filmades av Steve Hopkins och Anders Ribbsjö.
22.45—22.50 TV-nytt, väder.

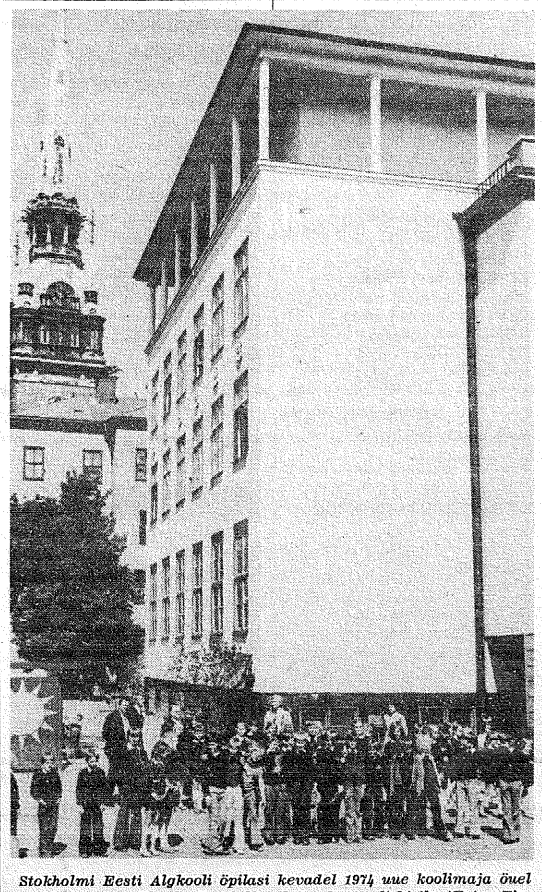

Stokholmi Eesti Algkooli õpilasi kevadel 1974 uue koolimaja õuel Stokholmi vanalinnas. Tagaplaanil S:t Gertrudi kirik. (Foto: Tippo)